

פרשת פינחס

הקדמה לפרשת פינחס

עם ישראל חונה בערבות מואב אשר על ירדן ירחו, על מפתן הכניסה לארץ ישראל. בארץ ישראל יוכל העם להוציא אל הפועל את כוחות חייו ולמלא את תפקידו בשלמות. במדבר הנהגת ה' עם ישראל היתה ניסית - מן ירד להם מן השמים ועמוד אש וענן ליוו אותם ביום ובליל ואילו בארץ ישראל תהיה הנהגה טבעית ועם ישראל יידרש להילחם, לזרוע שדות ולבנות בתים במו ידיו ובעזרת ה' יתברך הנותן כוח לעשות חיל.

כבר בפרשת חקת, בה החלה שנת הארבעים, החלו הצעדים המעשיים לקראת הכניסה לארץ. בפרשתנו מתקדמות הכנותיו של עם ישראל שלב נוסף והוא מצטווה למנות את יוצאי הצבא כהכנה לכניסה לארץ, מצטווה על חלוקת הארץ לנחלות, ויהושע מתמנה להנהיג את ישראל לאחר פטירת משה רבנו ולהכניסם לארץ.

במהלך ההכנות העומדות במרכז פרשתנו, מתעמק יחסו של העם לארצו ובאה לידי ביטוי מנהיגותו של משה רבנו ומסירותו הרבה לעמו כלוחם מלחמתם, מדריך בדרך התורה ודואג שישאל לא ישארו לאחר פטירתו כצאן אשר אין להם רועה.

בסופה של הפרשה יצטוו עם ישראל על קרבנות הציבור - קרבנות התמיד הקרבים מדי יום וקרבנות המוספים הקרבים בשבתות, בראשי חודשים ובמועדים. גם ציווי זה נאמר כהכנה לקראת הקרבת קרבנות אלה בארץ ישראל, שם תבוא עבודת ה' הציבורית לידי שלמותה, בשם כל ישראל.

פרק כה (פסוקים י-יח)

בחלקו השני של פרקנו שני נושאים עיקריים:

1. מעשה פינחס ושכרו
2. מצוות תיעוב המדינים

מעשה פינחס ושכרו (פסוקים י-טו)

בסופה של הפרשה הקודמת למדנו על מעשהו של פינחס, שמאהבת ה' ומאהבת עם ישראל הסתכן ונכנס לתוך עם רב משבט שמעון והרג את זמרי, נשיא שבטם, ואת המדינית שאיתו, מפני שחיללו את כבוד ה' ופגעו בכבוד האומה. במעשהו הציל פינחס את עם ישראל ממגפה קשה - "וַתֵּעָצֵר הַמִּגַּפָּה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (פסוק ח) - ובעבורו זכה במעלת הכהונה, לו ולזרעו.

נאמר בפסוק יא: "פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כָלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי"

אור החיים הקדוש מבאר את ההדגשה "בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי": "היתה הקנאה בשביל כבודי לבר, לא לאמצעות שום דבר זולתו, וזו היא מצוה שלימה". פעולתו של פינחס לא נבעה מכעס או מרגש של נקמנות אישית, אלא באה מתוך רצון טהור לקדש שם שמים ולתקן את חילול השם הנורא שנעשה, וכדברי הרש"ר הירש:

"מעשהו של פינחס לא היה בו משום התבלטות חיצונית גרידא, אלא הוא נבע

מעומק ליבו, כי הבגידה בדבר ה' היתה בעיניו כבגידה בעניינו הוא".

מעלת מעשה פינחס היתה בהזדהות האמתית שלו עם רצון ה', ובתחושת הכאב האמתית והטהורה שחש נוכח חילול שם שמים שהתרחש לנגד עיניו ברגל גסה ובריש גלי.

"וְלֹא כָלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי"

ה' אוהב את ישראל גם כשהם חוטאים ומתנהגים שלא כשורה, כאב החפץ בטובת בנו. וכמו אב המעניש את בנו בעת הצורך כדי לחנכו וליישר דרכיו, כך ה' מעניש את ישראל על חטאיהם כדי לכפר להם ולהיטיב דרכם. על ידי קנאותו של פינחס לכבוד ה' התכפר חטאם של ישראל ונמנעה המגפה, והיתה שמחה רבה לפני המקום שלא צריך להעניש את ישראל. וכך אומר הנצי"ב בהעמק דבר: "עוד פעל עמדי [פינחס עם ה', כביכול] אשר ראוי לשכר וגמול טוב [בעבורו], מה שלא כליתי את בני ישראל".

נאמר בפסוק יב: "לִבְנֵי אָמֹר הִנְנִי נֹתֵן לֹאֵת בְּרִיתִי שְׁלוֹם"

ה' מצווה את משה לספר לבני ישראל על השכר שיהיה מנת חלקו של פינחס, כדי להדגיש בעיניהם מה רבה חשיבותו של מי שמוכן למסור את נפשו ולהסתכן כדי למנוע חילול השם, כפי שכותב האלשיך הקדוש:

"לִבְנֵי אָמֹר וְהַכְרִיזוּ שׁוֹרֵשׁ זֶה לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל, וְאָמֹר לָהֶם כִּי עַל שְׁלֹא הַחֲשִׁיב גּוֹפּוֹ בְּשִׁבִיל נַפְשׁוֹ, הִנְנִי נֹתֵן לֹאֵת בְּרִיתִי שְׁלוֹם... שֶׁהוּא עֵיקַר גְּדוֹל בְּאֲמוּנָה. שִׁידְעוּ יִשְׂרָאֵל כְּמָה גְּדוֹל כַּח הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשָׁמַיִם, שֶׁעַל בְּלַתִּי הַחֲשִׁיבוּ אֶת גּוֹפּוֹ קוֹנָה גַם שְׁנֵיהֶם".

"אֵת בְּרִיתִי שְׁלוֹם"

פינחס עשה מעשה חריג, שבעיני רבים עשוי להיראות כמעשה שלילי ולא ראוי - דבר שעשוי לעורר מדנים ומריבות, ואף לסכן את חייו. לכן הבטיחו ה' שהשלום יהיה מנת חלקו ולא יארע לו דבר, כפי שכתב הספורנו:

"מֵאַחַר שֶׁהוּא רַב אֶת רִיבֵי, אֲצִילֵהוּ מֵרִיב כָּל הַתְּנַגְדוֹת וַיְהִי לֹא הַשְׁלוֹם".

והוסיף הבכור שור:

"אֵין לֹא לִירָא כְּלוּם, לֹא מִקְרֹבֵי וּמְרֵי שֶׁהִיָּה נְשִׂיא וְלֹא מִקְרֹבֵי כּוֹבֵי שֶׁהִיָּתָה בַת מֶלֶךְ".

לא רק כדי להינצל מאחרים זקוק היה פינחס למידת ה'שלום', אלא גם מצד עצמו. מכיוון שנטל נפש אדם, ברכו ה' שלא יגרום לו מעשה זה שישתרו בו תכונות שליליות, אלא אדרבא, יהיה דבק בשלום, כלשונו של הרמב"ן: "שִׁיתֵן לֹאֵת בְּרִית עִם הַשְׁלוֹם, דְּבַק בּוֹ".

וכך כתב הנצי"ב בפירושו העמק דבר:

"וּבְשִׁבִיל כִּי טַבַּע הַמַּעֲשֵׂה שֶׁעָשָׂה פִּינְחָס לְהַרוֹג נֶפֶשׁ בִּידּוֹ, הִיָּה נֹתֵן לְהַשְׁאִיר בְּלֵב הַרְגֵשׁ עֵז גַּם אַחַר כֵּךְ, אֲבָל בְּאִשֶׁר הִיָּה לְשֵׁם שְׁמַיִם, מִשׁוּם הַכִּי בָּאָה הַבְּרָכָה שֶׁהִיא תְּמִיד בְּנַחַת וּבְמִידַת הַשְׁלוֹם".

נאמר בפסוק יג: "וְהִיָּתָה לֹאֵת וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא

לְאַלְקָיו וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

פינחס זכה לברכה חשובה וגדולה - ברית כהונת עולם. על אף שפינחס היה מזרעו של אהרן הכהן, הוא לא היה אמור לשמש ככהונה, מפני שהכהונה ניתנה לאהרן ובניו ולצאצאים שנולדו להם לאחר שנמשחו לכהונה, כמבואר ברש"י:

"שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁכֶּבֶר נִתְּנָה כְּהוֹנָה לְזָרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, לֹא נִתְּנָה אֲלֵא לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו שֶׁנִּמְשְׁחוּ עִמּוֹ וְלִתְּלֻדוֹתֵיהֶם שִׁיּוֹלְדוּ אַחַר הַמִּשְׁחָתָן, אֲבָל פִּינְחָס שֶׁנִּלְוָה קוֹדֵם לָבֶן וְלֹא נִמְשַׁח, לֹא בָּא לְכַלֵּל כְּהוֹנָה".

ברכה זו מתאימה כשכר על מעשהו, כפי שמסביר התולדות יצחק: "כנגד הטוב שעשה לישראל שלא כליתי אותם ראוי שיהיה בהן לעולם, שבכהונה מכפר הכהן על ישראל". מלבד פינחס, זכה גם זרעו אחריו ב"בְּהֵנֶת עוֹלָם", וזרעו אף זכה לכהונה גדולה, כפי שכתב החזקוני: "כל כהנים גדולים שהיו במקדש, אפילו בתחילת בית שני, היו מפינחס".

נאמר בפסוקים יד-טו: "וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֶּכָּה אֲשֶׁר הִכָּה אֶת הַמְּדִינִית זְמִרִי בֶן סְלוּא נְשִׂיא בֵּית אָב לְשִׁמְעוֹנִי. וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמֶּכָּה הַמְּדִינִית כְּזָבִי בַת צוּר, רֵאשׁ אֲמוֹת בֵּית אָב בְּמִדְיָן הוּא"

התורה מאריכה במילותיה ללמדנו על גדולת מעשהו של פינחס, שעל אף הסיכון הגדול שהיה במעשהו, להרוג נשיא שבט בישראל ובת של אחד מחשובי מדין, היה מוכן למסור נפשו למען ה', כפי שכותב בעל התולדות יצחק:

"לפי שהיו המוכים גדולים וממשפחה גדולה והיה אפשר שיבא [פינחס] לידי סכנה..."

מצוות תיעוב המדינים (פסוקים טז-יח)

נאמר בפסוק יז: "צָרֹר אֶת הַמְּדִינִים וְהִפִּיתֶם אוֹתָם"

אף שדרכה של תורה מבוססת על השלום, כמו שנאמר במשלי (ג, יז): "דְּרֹכֶיהָ דְרָכֵי נְעִם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם", מצווה ה' את משה לצרור את המדינים ולהכותם, כפי שאומרים חז"ל במדרש (תנחומא צו ג):

"דרכיה דרכי נעים... כל מה שכתוב בתורה, לשום שלום הוא נכתב, אף על פי שכתוב בתורה מלחמות, לשם שלום נכתבו".

תכלית המלחמות שעליהן מצווה ה' היא להביא שלום - לבער את הרע ועל ידי כך להשלים את המציאות החסרה ולתקן את המצב המקולקל. רשעותם של המדינים היתה גדולה, הם התאמצו להחטיא את ישראל ולפגום בקדושתם על אף שכלל לא היו בסכנה מפני בני ישראל. הם היו מוכנים להפקיר את בנותיהם, ואף את בת מלך מדין, ובלבד שיחטיאו את ישראל. בדרך כלל אין הקב"ה חפץ במותם של רשעים אלא בתשובתם, אך המדינים הרשיעו יתר על המידה, ולכן מיתתם של המדינים היא תקנתם ותיקון העולם כולו. והסרת הרשעה והטומאה מן העולם, מכשירה את השטח לתוספת אורה וטובה לכלל האנושות.

מבט לתלמיד

נדגיש שמידת השנאה היא מידה שבדרך כלל אין ראוי להשתמש בה. עם זאת, נתנה באדם היכולת לשנוא, כדי שיוכל לשנוא את מי שמנסה לפגוע בקשר שבין הבורא יתברך לבריאתו

ולעמו, כמאמר דוד המלך בתהלים (קלט, כא): "הֲלוֹא מִשְׁנֵאִיךָ ה' אֲשַׁנָּא וּבִתְקוֹמֹמְיִיךָ אֶתְקוֹטְטִי". וכך כתב בעל הארחות צדיקים (שער השנאה):

"יש שנאה שהיא מצוה... סוף דבר – ישנא כל דבר המרחיק אותנו והמונעו מאהבת יוצר הכל. וכל מה שיוסיף שנאה לדרכי השקר, יוסיף אהבה לתורה, כדכתיב: 'שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי' (תהלים קיט, קסג)".

נאמר בפסוק יח: "בִּי צַדִּיקִים הֵם לָכֶם בְּנִבְלֵיהֶם אֲשֶׁר נִפְלוּ לָכֶם עַל דְּבַר פְּעוֹר וְעַל

דְּבַר קְזָבִי בֵּת נְשִׂיא מִדִּין אַחֲתֶם הַמָּכָה בַּיּוֹם הַמִּגַּפָּה עַל דְּבַר פְּעוֹר"

ברוב רשעותם ורצונם להחטיא את ישראל, המדינים לא שלחו רק את פשוטי העם אלא היו מוכנים לסכן ולבזות אפילו את בתו של נשיא מדין, כמבואר ברש"י (פסוק טו): "להודיעך שנאתם של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל". משום כך נצטוו ישראל בציווי חריג זה - לשנוא את המדינים ולכלותם.

רעיונות מרכזיים בפרק כה

- **קנאה לשם ה'** - יש מקום לקנאה, רק כשהיא לשם ה' ובאה מטהרת לב אמתית ושלמה.
- **אהבת ה' לישראל** - ה' אוהב את ישראל וחפץ בטובתם גם כשהם חוטאים ואינם עושים את רצונו.
- **עונשי ה'** - העונש לא בא כדי להכאיב לישראל אלא כדי לתקנם ולכפר על חטאתם.
- **שמירת המידות** - כשאדם עושה מעשה חיובי למען שמו יתברך, והמעשה עלול לפגוע במידותיו, ה' שומר עליו שמירה מיוחדת שלא יפגע.
- **מידת השלום** - מצוות התורה מושתתות על השלום.
- **מלחמה בשונאי ה'** - המלחמה בשונאי ה' נועדה כדי להביא שלום, ברכה וטובה לעולם על ידי ביעור הרע.

פרק כו

בפרקנו שלושה נושאים עיקריים:

1. מנין בני ישראל
2. הציווי על חלוקת הארץ לנחלות
3. מנין הלויים

בפרקנו מצווה ה' את משה למנות את ישראל לקראת כיבוש הארץ וחלוקתה. מנין זה של בני ישראל הוא הרביעי במספר. בפעם הראשונה נמנו ישראל ביציאתם ממצרים, כפי שנאמר בפרשת בא (שמות יב, לז): "וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶס סִכְתֵּהָ בַּשָּׁשׁ מְאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף". כחצי שנה לאחר מכן, לאחר חטא העגל, נמנו ישראל שנית, כמוזכר בפרשת פקודי (שמות לח, כה-כו): "וַיִּכְסֹף פְּקוּדֵי הָעֵדָה... בְּקַע לַגְּלִגְלֵת מִחֻצֵי הַשָּׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הָעֵבֶר עַל הַפְּקָדִים...". בפעם השלישית נפקדו במדבר סיני לאחר הקמת המשכן כהכנה לקראת מסעם במדבר, כפי שלמדנו בפרשת במדבר, וכעת, בשנת הארבעים, בהיות בני ישראל בערבות מואב לקראת הכניסה לארץ ישראל, נמנו בפעם הרביעית. מנייתם של ישראל שוב ושוב מבטאת את אהבתו המיוחדת של הקב"ה לעם ישראל, כמו אב שמתעניין בבנו שוב ושוב ודורש בשלומו, וכדברי רש"י בפתח החומש (במדבר א, א): "...מִתּוֹךְ חֵיבַתְּךָ לְפָנָיו מוֹנֵה אוֹתָם כֹּל שְׁעָה".

המנין בפרשתנו בא לאחר המגפה בה ניגפו ישראל לאחר חטא בעל פעור. כפי שנלמד, ה' מצווה למנות את בני ישראל ובכך לומר להם שחיבתו הגדולה אליהם נותרה בעינה על אף חטאם החמור. מלבד זאת, כאמור, המנין נעשה כהכנה לקראת הכניסה לארץ, ולכן נמנו בו רק יוצאי הצבא המסוגלים להוות כוח צבאי לקראת כיבוש הארץ.

מבט לתלמיד

המנין בתחילת החומש נעשה גם הוא כהכנה לכניסה לארץ. הוא נעשה בתחילת השנה השנית, לפני חטא המרגלים. באותה שעה הכניסה לארץ היתה אמורה להתרחש בקרוב, ובעוון המרגלים נגזרו על ישראל שנות הנדודים במדבר. המנין שבפרשתנו התקיים כעבור שלושים ושמונה שנים, ערב הכניסה לארץ, לאחר שעם ישראל נבנה מחדש בתקופת המדבר. דור היוצאים ממצרים נפטר, וכעת מתכוננים בניהם לכיבוש הארץ וירושיתה.

מנין בני ישראל (פסוקים א-נא)

הציווי על המנין וסיבותיו

נאמר בפסוק א: "וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגְפָּה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֱלֶעָזָר בְּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר"

התורה מדגישה שהמנין התבצע לאחר המגפה. מבאר רש"י:

"וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגְפָּה – מִשָּׁל לְרוּעָה שֶׁנִּכְנְסוּ זָאֲבִים לְתוֹךְ עֵדְרוֹ וְהִרְגוּ בָהֶן, וְהוּא [הרועה, הקב"ה] מוֹנֵה אוֹתָן לִידַע מִנֵּי הַנּוֹתְרוֹת...".

מנין בני ישראל מבטא את האהבה והחיבה של הקב"ה לעם ישראל, ואת חשיבותו של כל אחד מעם ישראל לפניו. בעת הזאת, לאחר המגפה, מצווה ה' למנות את ישראל כדי להדגיש את אהבתו לישראל תמיד, ללא קשר למעשיהם. אמנם הם חטאו בבעל פעור, אך אהבתו וחיבתו אליהם נשארה כמקודם.

נאמר בפסוק ב: "שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמֵעֵלָּה לְבֵית אֲבֹתָם, כָּל יֹצֵא צֶבָא בְּיִשְׂרָאֵל"

מדוע הנמנים במנין זה היו דווקא יוצאי הצבא?

מלבד רצון ה' להראות את חיבתו לישראל, נועד המנין להכשיר ולהכין את בני ישראל לקראת הכניסה לארץ, כפי שכותב האברבנאל:
"שְׂצִיּוּהָ ה' לַמְנוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל שְׂמָהּ, כְּדִי לְהַכִּין אוֹתָם לְהִיכָנֵס לְאֶרֶץ וּלְכַוֵּבֶשָׁה, כְּדֶרֶךְ הַמַּלְכִּים שִׁימְנוּ חֵיילֵיהֶם לְבָא לְמַלְחָמָה".

מלבד ההתארגנות הצבאית הנדרשת בכניסה לארץ, יש צורך לדעת את מנין הנשארים לאחר המגפה לצורך חלוקת הנחלות בארץ לשבטים ולמשפחות, כפי שכותב האבן עזרא:
"וְטַעַם 'אַחֲרֵי הַמִּגְפָּה' – בַּעֲבוּר שְׂאֵמֶר ה' [בפסוק ג]: 'לְאַלֵּה תַחֲלַק הָאָרֶץ'".

ה' מביע את אהבתו ודאגתו לעם ישראל גם בכך שלמרות החטא הוא מדריך ומכין את העם לקראת כניסתו לארץ.

נמצא שהמנין בערבות מואב נעשה משלושה טעמים:

- א. ה' מראה את אהבתו לישראל לאחר חטאם בבעל פעור.
- ב. על ידי מנין יוצאי הצבא יוכל העם לבנות כוח צבאי כהכנה לקראת כיבוש הארץ.
- ג. הכנה לקראת חלוקת הארץ לנחלות.

מבט למורה

ננסה לחוש את האווירה וההרגשה ששררו בקרב מחנה ישראל לאור שלושת הטעמים של המנין:

א. ה' מראה את אהבתו לישראל לאחר חטאם בבעל פעור - אחרי חטא בעל פעור והמגפה, היתה לישראל תחושה שהם מזופים ומרוחקים מלפני ה', עד שבא הציווי על המנין

והראה לישראל שהם אהובים ורצויים לפני ה', ועל כן שמחה גדולה מלאה את ליבם של ישראל.

ב. על ידי מנין יוצאי הצבא יוכלו לבנות כוח צבאי כהכנה לקראת כיבוש הארץ - כשבני ישראל מבינים שהמנין הוא הכנה למלחמת כיבוש הארץ, הם מתמלאים ברוח של גבורה ומסירות נפש כאשר הם מבינים את מלוא המשמעות של הזכות להיות חייל בצבא ישראל לקראת כיבוש הארץ ומימוש ההבטחה האלקית.

ג. הכנה לקראת חלוקת הארץ לנחלות - כששמעו ישראל שהמנין מהווה הכנה לחלוקת הארץ לנחלה, בודאי שמחו שמחה גדולה. הנה מתקיימת בהם הבטחת ה' לאבות הקדושים להנחיל לזרעם את הארץ הטובה. בארץ זו תתגלה סגולתם לעיני העמים והם יזכו להקים את מלכות ישראל ולראות בבנין הבית הגדול והקדוש.

נאמר בפסוקים ג-ד: **"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר. מִפֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה..."**

לאחר שנצטוו על המנין, הודיעו על כך משה ואלעזר הכהן לעם. **האברבנאל** (במדבר כו, א) מבאר מדוע התורה מדגישה שציווי ה' נאמר לעם לפני עריכת המפקד:

"...להגיד שמושה ואלעזר דברו אל כל יוצא צבא... כי זה היה להם בשורה

טובה, שהיתה קרובה לבוא ההכנסה לארץ, ולכך היה מזמין אותם לצבא".

ניתן לתאר את המצב בעם ישראל לאחר המגפה, כאשר עם ישראל שרוי באבל על מתיו הרבים, מצטער על המצב שנוצר ועל ריחוקו הרוחני מה', ואולי אף חושש שמא שוב תתעכב כניסתו לארץ. והנה באים משה ואלעזר ומפיחים רוח חדשה בעם, בהודיעם על הציווי שנצטוו למנותו כהכנה לקראת הכניסה המיוחלת לארץ המובטחת.

מבט למורה

מעלה גדולה בישראל היא, שהשכינה שורה עליהם באופן תמידי. אחד מהתנאים להשראת שכינה בישראל הוא, שמנינם יהיה לפחות שישים ריבוא (שש מאות אלף).

בעל ה**ליקוטים** (בחומש "רב פנינים") מבאר, שלאחר המגפה חשבו עמי האזור שה' עזב את ישראל והם אינם ראויים יותר להשראת שכינה, והחלו לשמוח – **"והאומות כשראו המגפה נתנו שמחה בליבם דחשבו דודאי נסתלקה השכינה מישראל, מחמת שלהשראת השכינה בתוכם צריכים להיות שישים רבוא..."**. לכן ציוה ה' למנות את ישראל, להודיע שחיבתו לעם נותרה בעינה ונשאר בישראל מנין הראוי להשראת שכינה.

לא נביא לילדים צעירים הסבר זה, על אף שהוא מדגיש את החיבה המיוחדת של ה' לישראל, מפני שהוא מבוסס על יסוד רוחני הדורש הרחבה והעמקה יתירה.

מנין לפי משפחות

נאמר בפסוקים ה-ז: "רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפִלּוּא

מִשְׁפַּחַת הַפְּלֹאִי... אֱלֹה מִשְׁפַּחַת הָרְאוּבֵנִי"

במנין בפרשת במדבר נאמר: "וַיִּתְּלָדוּ עַל מִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה לְגִלְגָּלְתָּם" (במדבר א, יח). ה' ציוה את משה למנות את ישראל "לְגִלְגָּלְתָּם", כך שכל

אחד מישראל נמנה בנפרד, ולעומת זאת, במנין שבפרקנו נמנו למשפחות ולבתי אבות.

סיבת הדבר היא שבמנין שבתחילת החומש חנו ישראל יחד ועדיין לא הסתדרו לפי השבטים והדגלים, ובכדי לעמוד על המנין היה צורך בספירה פרטנית של כל אחד ואחד ובבירור זהותו המשפחתית והשבטית. כך מתאר שם הרמב"ן (במדבר א, יח):

"והנה הביאו כל העדה איש שקלו, ואמרו לפני משה והנשיאים, אני פלוני

נולדתי לפלוני ממשפחת פלוני שהוא לשבט ראובן וזולתו, ומשה נותן שקלי כל

שבט ושבט במקום מיוחד, וידע מספר הפרט והכלל".

במנין שבפרשתנו, עם ישראל חונה כבר לפי דגלים וכל שבט עומד לעצמו. כתוצאה מכך, ידוע לאיזה שבט משתייכת כל משפחה ולכן אין צורך למנות כל אחד מישראל ולשאול לשיוכו המשפחתי והשבטי, אלא כל ראש משפחה ימנה את בני משפחתו ויודיע למשה את מספר הנפשות שבמשפחתו והוא יצרף את מניני המשפחות וידע את סך האנשים שבכל שבט.

כך כותב שם הרמב"ן בהמשך דבריו:

"במנין השני שהזכיר המשפחות, לא אמר שם וַיִּתְּלָדוּ ולא הזכיר בְּמִסְפַּר

שְׁמוֹת לְגִלְגָּלְתָּם, כי מעת שחנו לדגליהם נבדלו השבטים זה מזה ונודעו

המשפחות לאיזה שבט המה ולא הוצרכו שם רק לדעת כמה משפחות בשבט

והמשפחה תמנה אנשיה לגלגלותם, לא במספר שמותם, ולכן לא הוצרך להיות

נשיאים במנין ההוא".

ניתן לתאר את ההתרגשות והשמחה הרבה ששררה בכל משפחה, כאשר עמד אבי המשפחה לפני משה ואלעזר ודיווח להם על מנין בני משפחתו, שכן מנין זה הוא ביטוי לאהבת ה' אליהם, מוכנותם להצטרף לצבא ישראל וזכאותם להימנות עם יורשי הנחלה בארץ.

טהרת המשפחות בעם ישראל

במנין זה נמנה העם למשפחותיו. בפסוקים מודגשת הקדושה שיש בכל משפחה ומשפחה מישראל והחיבור שיש לה להקב"ה, בכך שבתחילת שמות המשפחות ובסופם נוספו אותיות משמו של הקב"ה - יו"ד וה"א (לדוגמא: "לחנוך משפחת החנכ"י). רש"י מבאר: "לפי שהיו האומות מבזים אותם ואומרים: מה אלו מתייחסים על שבטיהם? סבורים הם שלא שלטו

המצריים באימותיהם? ...לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר, מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם".

הצניעות, הטהרה והקדושה הן יסודות התא המשפחתי בישראל והן משמשות בסיס להשראת השכינה בישראל. לאורך כל הדורות מסרו נשות ישראל את נפשן על שמירת הצניעות והטהרה. מסירות נפש זו באה לידי ביטוי בעוצמה רבה במצרים שהיתה שטופה בזימה. בתוך טומאת מצרים מסרו נשות ישראל את נפשן על טהרת התא המשפחתי וזכו להשראת שכינה בבתיהן. דווקא כעת, לאחר הכישלון עם בנות מואב, היה צורך להזכיר לעם ישראל שבמהותו הוא טהור וקדוש, והנפילה בחטא בעל פעור לא פגמה בטהרת האומה וקדושתה.

מבט למורה

השמירה על גדרי הצניעות נוגעת למהות הפנימית של עם ישראל. בלימוד פסוקים אלה נפגיש את התלמידים עם מעלת השמירה על גדרי הצניעות ומשמעותה לדורות, ונחזק בליבם את הבנת החשיבות העליונה של שמירת התא המשפחתי.

לאור זאת נוכל להבין את השמחה הגדולה של אב משפחה על הזכות להשתתף במנין. השותפות במנין מעידה כי גם משפחתו שומרת על קדושת הבית וטהרתו וראויה להיכלל בבית ישראל.

השתתפות הנשיאים במנין

הנשיאים המוזכרים כשותפים פעילים במנין שבפרשת במדבר, אינם מוזכרים בפרשתנו. במנין שבפרשת במדבר נדרש כל אחד ואחד מישראל לעבור לפני משה ולהזדהות בשמו, משפחתו ושבתו. ואילו במנין שבפרשתנו, ראשי המשפחות הם אלה שעסקו במנין הפרטני ועל משה היה לדעת רק איזו משפחה שייכת לכל שבת ולחבר את תוצאות המנין. לכן במנין שבפרשתנו לא נצרך משה לסיוע הנשיאים במנין.

מבט למורה

הזכרנו את דעת הרמב"ן, הסובר שהנשיאים לא השתתפו במנין זה של בני ישראל. הרש"ר הירש (במדבר כו, ד) כותב שגם במנין זה היו הנשיאים שותפים פעילים. אנו נסביר כרמב"ן מפני שהסברו מסתדר יותר עם פשטי המקראות.

נושאים שונים בפסוקי המנין

נאמר בפסוק ט: "הוא דָּתֵן וְאַבְיָרִם קְרִיאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הֵצִי עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן

בְּעֵדַת קָרַח בְּהִצְתָּם עַל ה'"

מדוע התורה מזכירה את חטא דתן ואבירם בתוך מנין בני ישראל?

משיב הרמב"ן:

"...או כדברי רבותינו, לרמוז שאבדו חלקם מן הארץ, אף על פי שהיו מיוצאי מצרים וראויים לנחלה".

התנהלות חיי עם ישראל היא על פי ההדרכה וההנחיה האלקית. חיי העם במדבר הם הבסיס וההכנה לחיי העם בארץ, כאשר ארץ ישראל היא המקום הטבעי להתפתחות האומה והוצאת כוחותיה אל הפועל. דתן ואבירם מוזכרים בפסוקים אלה לרמוז שמי שיוצא נגד הסדר האלקי המנהיג את ישראל ומתוך כך נגד קדושת הכהונה וההנהגה, אין לו מקום ונחלה בארץ.

נאמר בפסוק י: "וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת קָרַח בְּמוֹת הָעֵדָה בְּאֶכָל הָאֵשׁ אֶת חַמְשֵׁים וּמְאֹתַיִם אִישׁ וַיְהִיו לְנֶס"

המילה 'נס' שבפסוקנו היא במשמעות של סימן וזיכרון. מיתת קרח ועדתו היא אות ואזהרה לדורות לבל יחלקו על הנהגת התורה ועל הכהונה. לקראת כניסת ישראל לארצם שבה ומודגשת בחירת ה' בכהונה וחומרת הערעור עליה. וכדברי רש"י:

"ויהיו לנס – לאות ולזכרון 'למען אשר לא יקרבו איש זר' [על פי במדבר יז, ה] לחלוק עוד על הכהונה".

נאמר בפסוק יא: "וּבְנֵי קָרַח לֹא מָתוּ"

בתחילה בני קרח היו שותפים לחטא אביהם ואמורים היו להיענש, כפי שכותב רש"י: "הם היו בעצה תחילה, ובשעת המחלוקת הרחרו תשובה בליבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בניהנם וישבו שם".

נתאר לילדים את גבורתם של בני קרח, אשר מעזים להימנע מלהצטרף לאביהם שמתריס ויוצא כנגד משה רבנו, משום שהכירו את גדולתו של משה וידעו שכל מה שעשה הוא על פי ה', כפי שכותב הרא"ש (פסוק יא):

"שהיו תלמידיו של משה רבנו ע"ה ולא רצו להיות עם אביהם במחלוקת, כי הם ידעו כי משה רבנו ע"ה לא היה עושה דבר כי אם על פי ה'".

בזכות אותו הרחור תשובה לא רק שניצלו בני קרח מעונשו של אביהם, אלא גם זכו לכך שצאצאיהם יהיו משוררים בבית המקדש, כפי שכותב האבן עזרא:

"והעד [הראיה לכך שלא מתו] – שמואל [שהיה מבני בניו של קרח, רש"י במדבר טז, ז] ובניו ובני בניו שהם המשוררים והם הנקראים הקרחים 'לבני קרח מזמור' (תהלים מט, א)".

נאמר בפסוק יט: "בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאוֹנָן וַיָּמָת עַר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן"

בספר תרומת הדשן (ח"ב סימן קיד) מבואר מדוע מיתת בני יהודה הוזכרה בתוך המנין, וכך כתב:

"בני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן" – לשתוק לגמרי מער ואונן! כמו כן 'אלה שמות בני אהרן וכו' וימת נדב ואביהוא' למה הוזכרו? מה נפקותא יש בהם? ...משום חיבת זרע יהודה לפני המקום ברוך הוא, שיצא משם כתר מלכות... כתוב בתורה לידתו ומיתתו של אותו זרע, אפילו שלא לצורך".

מכאן אנו למדים על מעלתו המיוחדת של שבט יהודה ועל גודל אהבתו יתברך אליו בהיותו נושא בעול המלכות.

נאמר בפסוק לג: "וּצְלַפְחָד בֶּן חֲפַז לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צְלַפְחָד

מַחְלָה וְנָעָה חֲגֵלָה מְלֵכָה וְתִרְצָה"

במנין נמנו רק גברים בני עשרים ומעלה ולא נמנו בו נשים. למרות זאת, זכו בנות צלפחד לאזכור. ניתן להסביר את הדבר בשני אופנים:

ראשית, בנות צלפחד הוזכרו בשל אהבתן הגדולה לארץ ורצונן העז לנחול בה נחלה, דבר המתבטא בעצם תעוונתן לבקש נחלה. ובהמשך הפרשה (במדבר כז, א) התורה מדגישה את אהבתן לארץ ביחסה את בנות צלפחד ליוסף, שחיבב את הארץ וביקש להיקבר בה, וכך נאמר שם: "וְתִקְרַבְנָה בָּנוֹת צְלַפְחָד בֶּן חֲפַז בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף". חז"ל (ספרי פינחס קלג) מסבירים הדגשה זו:

"כשם שחיבב יוסף את ארץ ישראל [שלא רצה להיקבר במצרים, וביקש שיעלו את

עצמותיו (בראשית נ, כה)], כך יוצאי חלציו חיבבו את ארץ ישראל".

בנוסף, המנין מהווה הכנה לקראת חלוקת הארץ לנחלה, שכן מיד לאחר המנין נאמר: "לְאֵלֶּה תַחְלֹק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה" (פסוק נג), ולכן הוזכרו בפסוקי המנין כל הזוכים בנחלה בארץ, ובתוכם בנות צלפחד.

באותה דרך מסביר הרמב"ן אזכורה של אישה נוספת במנין זה, "וְשֵׁם בֵּת אֲשֶׁר שָׂרַח" (פסוק מו):

"כי היתה בת יורשת כי בנים זכרים היו לו, אבל היתה בת אשתו יורשת נחלה, ולכך הזכירה הכתוב בכאן כאשר הזכיר בנות צלפחד, ותכנס בכלל 'אלה תחלק הארץ'".

הציווי על חלוקת הארץ לנחלות (פסוקים נב-נו)

נאמר בפסוקים נב-נה: "וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר לְאַלְהֵי תַחְלֵק הָאָרֶץ בְּנַחֲלֶיהָ...
 לְרֵב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמַּעַט תִּמְעֵיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָּיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ... אַךְ בְּגֹרֶל
 יַחְלֵק אֶת הָאָרֶץ לְשֵׁמוֹת מִטּוֹת אֲבֹתָם יִנְחֲלוּ"

השבטים לא היו שווים בגודלם, וכל שבט קיבל את חלקו בארץ בהתאם לגודלו ולצרכיו, כמצוין
 בפסוק - "לְרֵב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ".

מיקום הנחלה של כל שבט ושבט נקבע על פי הגורל על ידי האורים ותומים - "אַךְ בְּגֹרֶל יַחְלֵק
 אֶת הָאָרֶץ".

וכך כתב הספורנו:

"אך בגורל - אף על פי שעשו חלקים גדולים וקטנים כפי צורך השבטים
 וכמותם, לא נתנו לכל שבט חלקו אלא על פי הגורל, ובוז האופן קיבל כל
 שבט חלקו על פי ה'".

והרצ"ה בשיחותיו (במדבר עמ' 395) כתב:

"יש סדר התנחלות מדוייק. לכל שבט ושבט יש מקום מיוחד. כולם בונים את
 בית ישראל בשלמותו ובבריאותו, 'ברכנו אבינו כולנו כאחד', כאשר לכל שבט
 יש חשיבות משלו, ערך משלו, תפקיד שלו ומקום שלו, ואין לבלבל. חלוקה זו
 נעשית בכל המובנים: גשמי, רוחני וטופוגרפי".

הגמרא (בבא בתרא קכב ע"א) מתארת את מעמד חלוקת הארץ לשבטים:

"אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו, וקלפי של
 שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו. והיה מכוין ברוח הקודש ואומר: 'זבולון
 עולה, תחום עכו עולה עמו'. טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולון, טרף
 בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו. וחוזר ומכוין ברוח הקודש ואומר:
 'נפתלי עולה ותחום גינוסר עולה עמו'. טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו
 נפתלי, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום גינוסר. וכן כל שבט".

התרגשות גדולה אחזה בבני כל אחד מהשבטים בשעה שהוקרא שמו והוכרזה נחלתו על ידי אלעזר
 הכהן הלבוש בבגדי הכהונה ובמעמד יהושע וכל ישראל.

מבט למורה

הסברנו את הפסוקים על פי הספורנו, וכך מסביר גם רש"י. הסברם מבוסס על הספרי
 (פינחס קלב): "לפי פקודיו - מגיד שלא נתחלקה הארץ אלא לכל שבט ושבט לפי מה
 שהוא".

אולם לפי הגמרא (בבא בתרא קכב ע"א) הארץ נחלקה לשנים עשר חלקים שווים וכל שבט נטל חלק שווה. כך הסביר גם הרמב"ן, ולפי זה המילים "לָרַב תְּרַבֵּה נַחֲלָתוֹ" מדברות על חלוקת הנחלה למשפחות בתוך השבט. אנו נסביר כספורנו ורש"י, מפני שפירושם נוח יותר בפשט הפסוקים.

מנין הלויים (פסוקים נז-סב)

לאחר מנין שבטי ישראל למשפחותיהם, נמנו בני לוי בנפרד. אין זו פעם ראשונה שבה בני לוי אינם נכללים במנין הכללי. גם במניינים שבפרשת במדבר לא נמנו הלויים בתוך בני ישראל, כפי שנאמר שם (במדבר א, מז): "וְהֵלֹאִים לְמִטָּה אֲבָתֶם לֹא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹכֶם". הסיבה לכך היא תפקידם המיוחד ומעלתם הנבדלת, כמבואר ברש"י (במדבר א, מט): "כִּדְאִי [ראוי] הוּא לְגִזּוֹן שֶׁל מֶלֶךְ [החיל של המלך] לְהִיּוֹת נִמְנָה לְבָדוֹ".

נשאלת השאלה, אם מנין בני ישראל בערבות מואב מהווה הכנה לכיבוש הארץ ולירושתה, לשם מה נמנו בני לוי? הרי בני לוי אינם משתתפים במלחמה ואינם נוחלים חלק בארץ, מפני שהם משרתי ה', ו"בְּהִנָּת ה' נַחֲלָתוֹ" (יהושע יח, ז), כלומר מאחר שהם משרתי ה', נחלתם היא רק השכר הראוי לעבודתם במקדש, ולא מעבר לכך (בפרשת מסעי, במדבר לה, א-ח, נלמד על כך שעם ישראל נצטוו לפני כניסתו לארץ להעניק ללויים ולכהנים לאחר שינחלו את הארץ ארבעים ושמונה ערים למגוריהם).

הרמב"ן מביא שאלה זו ומשיב עליה:

"לֹא יָדַעְתִּי לְמָה יִמְנָה בְּנֵי לְוִי, וּמָה תּוֹעֵלֶת עֵתָה בְּמִנִּינִם? אֹלֵי לֵאלֹהֵי נַתְנוּ הָעָרִים לְשִׁבְתָּ וּמִגְרָשֵׁיהֶן לְבַהֲמֹתֶם, לֹא לְנוֹלְדִים אַחֲרַי בֵּן [ולכן היה צורך למנותם לדעת מה גודלו של החלק שתנחל כל משפחה]. או שְׁנַעֲשֶׂה לָהֶם לְכַבּוֹד לְפָנַי ה', שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְגִזּוֹן שֶׁל מֶלֶךְ פְּחוֹת, שֶׁלֹּא יִשְׁנִיחוּ עֲלֵיו לְמִנּוֹתוֹ כְּשֶׁאֵר הָעָם".

בני לוי נמנו פעם נוספת על אף שלא היה צורך מעשי במניינם, משתי סיבות: כדי לדעת מה גודלו של החלק שתנחל כל משפחה, וכך מפני חשיבותם ומעלתם כמשרתי ה' (שלא יהיו פחותים משאר השבטים הנמנים בדרך כבוד וחשיבות).

נאמר בפסוק סב: "וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֱלֶף, כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וּמַעְלָה, כִּי

לֹא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא נָתַן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

הנצי"ב בהעמק דבר מסביר, שהסיבה שלא נמנו צעירים מתחת לגיל עשרים במנין בני ישראל, היא מפני שרצו לעמוד על מנין היוצאים לצבא, ויוצאי הצבא היו בני עשרים ומעלה. לאור זאת מובן מדוע במנין הלויים נכללו בני השבט כבר מגיל חודש ולא מגיל עשרים כשאר העם, מפני שהלויים אינם יוצאים בצבא:

"כי לא התפקדו בתוך בני ישראל – הוא טעם שנמנו מבן חודש ומעלה, כי לא התפקדו בכלל יוצאי צבא בישראל, ואם כן אין נפקא מינה בין בן חודש או בן עשרים".

נאמר בפסוק סד: "וּבְאֵלֶּהָ לֹא הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר סִינַי"

מלשון הפסוק "לא היה איש" מדייק רש"י:

"אבל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ".

האנשים אומרים 'נתנה ראש ונשובה מצרימה' (במדבר יד, ד), והנשים אומרות

'תנה לנו אחוזה' (במדבר כז, ד). לכך נסמכה פרשת בנות צלפחד לכאן".

נשות ישראל הצדיקות חיבבו את ארץ ישראל והשתוקקו להיכנס אליה, לכן לא נגזרה עליהם מיתה בעקבות חטא המרגלים.

רעיונות מרכזיים בפרק כו

- **אהבת ה' לישראל** - ה' אוהב את ישראל ומונה אותם פעמים רבות, כאב המתעניין בבנו בכל שעה.
- **אהבת ה' איננה תלויה בדבר** - חיבת ה' לישראל אינה תלויה במעשיהם, ואף כשחוטאים עדיין בניו הם.
- **ארץ ישראל המקום הטבעי** - ארץ ישראל היא המקום הטבעי לעם ישראל, ורק שם יכולה האומה להוציא את כוחותיה אל הפועל בשלמות.
- **החיים בארץ על פי ה'** - ארץ ישראל מתאימה לחיי קודש על פי ה', ולכן מי שיוצא נגד הסדרים האלקיים, איננו זכאי לנחלה בארץ.
- **מעלת הלויים** - בגלל תפקידם המיוחד ומעלתם הנבדלת לא נמנו הלויים בתוך בני ישראל.
- **חיבת נשות ישראל לארץ** - נשות ישראל חיבבו את הארץ והשתוקקו להיכנס אליה.

פרק כז

בפרקנו שני נושאים עיקריים:

1. בקשת בנות צלפחד וסדרי הירושה

2. סמיכת יהושע להנהגה

הפרק הקודם עסק בהכנות לכניסה לארץ - מנין יוצאי הצבא ומשפחות ישראל ואופן חלוקת הארץ לנחלות. בפרק זה נלמד על סדרי הירושה בארץ ועל חילופי ההנהגה לקראת הכניסה אליה. עם ישראל הסתובב שנים רבות במדבר וחיכה והשתוקק להיכנס אל הארץ הקדושה ולזכות לקבל בה נחלה. בפרקנו זוכים ישראל לבשורה המשמחת שקיבלו חלק בארץ, כל שבט וכל בית אב לפי מה שמתאים לו.

חלוקת הארץ נעשתה לפי בתי-אב, ולכן בנות צלפחד שאביהן מת במדבר לא קיבלו נחלה. בנות צלפחד אהבו את הארץ והשתוקקו לזכות בחלק משלהן בארץ הקדושה. הן פנו למשה ולאעזר הכהן בבקשה שיסייעו להן ליטול חלק בירושת הארץ.

הזכרנו קודם לכן שאהבת הארץ היתה מצויה בקרב נשות ישראל. מבין נשות ישראל בנות צלפחד הצטיינו בכך במיוחד. צלפחד אביהן היה בן שבט מנשה, מזרעו של יוסף הצדיק שאהב את הארץ וביקש להיקבר בה, כפי שהדגישה התורה בפסוקי ייחוסן, "בְּנוֹת צִלְפַּחַד... לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף", ומסביר רש"י: "לומר לך, יוסף חבב את הארץ, שנאמר: 'והעליתם את עצמותי מזה' (בראשית נ, כה), ובנותיו חבבו את הארץ".

בזכות הרצון הגדול שלהן להיות חלק מנוחלי הארץ, זכו בנות צלפחד שבזכותן התחדשו הלכות סדרי ירושת הבת, כדברי רש"י (פסוק ה): "ראויה היתה פרשה זו להיכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן".

בקשת בנות צלפחד וסדרי הירושה (פסוקים א-יא)

שאלתן של בנות צלפחד

נאמר בפסוקים א-ב: "וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צִלְפַּחַד בֶּן חֲפַר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֲלָה נָעָה וְחֲגִלָּה וּמִלְכָּה וְתַרְצֵה וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים וְכָל הָעֵדָה פָּתַח אֱהֵל מוֹעֵד לְאָמֹר"

מתוך שאלתן של בנות צלפחד אנו למדים על מידותיהן המיוחדות: צניעותן, חיבתן לארץ וחכמתן.

א. דרך ארץ וצניעות

בנות צלפחד היו צנועות ובעלות דרך ארץ. משום כך הן לא ניגשו אל משה מיד לעיני כל העדה אלא בתחילה חלקו לבני שבטן ושאלום את השאלה, "וַתִּקְרַבְנָה... לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף" – הן באו לפני משפחות מנשה בן יוסף לשאול את שאלתן. רק כאשר בני שבטם לא ידעו להשיב באו לפני משה, "וַתִּעַמְדְנָה לְפָנַי מִשָּׁה", והציגו את שאלתן בעונה ובצניעות, כפי שמסביר **אור החיים הקדוש**:

"פירוש, שנתוועדו לקחת עצה מגדולי השבט ולהימלך עמהם משום דרך ארץ... להגיד שביישניות היו, וקודם שעמדו לפני משה נתקרבו לפני גדולי השבטים, והוא אומר למשפחות מנשה, ואחר שנתקרבו לבני משפחתם [והם לא ידעו להשיב על שאלתן] הסירו מסוה הבושה לעמוד לפני משה".

ב. חיבת הארץ

מלבד צניעותן ומידותיהן הטובות היתה בבנות צלפחד מעלה גדולה של חיבת ארץ ישראל, כדברי רש"י הנזכרים לעיל: "למשפחת מנשה בן יוסף – למה נאמר... אלא לומר לך – יוסף חבב את הארץ... ובנותיו חבבו את הארץ".

ג. חכמה

נאמר בפסוקים ג-ד: "אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעְדִים עַל ה' בְּעֵדַת קָרַח כִּי בְּחֻטְאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ... תִּנָּה לָנוּ אַחֲזֵה בְּתוֹךְ אַחֵי אָבִינוּ" חז"ל (בבא בתרא קיט ע"ב) אומרים על בנות צלפחד ש"חכמוניות הן". בנות צלפחד ביססו היטב את זכותן לקבל חלק בארץ.

א. "אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבָּר" - חלוקת הנחלות בין בתי האב היתה תלויה לא רק בדור הנכנסים לארץ אלא גם בדור היוצאים ממצרים, כפי שמסבירים חז"ל במסכת בבא בתרא (ק"ז ע"ב). כדי לקיים שני מקראות הללו - "לאלה תחלק", ו"לשמות מטות אבותם". הא כיצד? אם היה מיוצאי מצרים ולא מבאי הארץ, כגון, ראובן שיצא ממצרים ומת במדבר, והותיר אחריו בנים קטנים פחות מגיל עשרים, שאינם יכולים ליטול בכניסתם לארץ מחמת עצמם, נוטל חלקו עם יוצאי מצרים, ובניו יורשים חלק זה. ואם היה מבאי הארץ ולא מיוצאי מצרים, כגון אדם שיצא ממצרים כשהיה פחות מגיל עשרים וכשנכנס לארץ היה בן עשרים, נוטל חלקו עם באי הארץ, לכן הדגישו בנות צלפחד שאביהן מת לאחר היציאה ממצרים ולכן הוא זכאי להיכלל בחשבון הנחלה.

ב. "וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעְדִים עַל ה' בְּעֵדַת קָרַח" - חז"ל אומרים, שאלה שהיו שותפים מרכזיים במאיסה בארץ חמדה ובמרידה במנהיגותו של משה, לא זכו לחלק ונחלה בארץ, מפני שכל עניינה ותכליתה של ארץ ישראל הוא להביא לדבקות בה': "מרגלים – יהושע וכלב נטלו חלקם - יהושע וכלב נטלו את חלקם של המרגלים בארץ ישראל], מתלוננים ועדת קרח

– לא היה להם חלק בארץ" (בבא בתרא שם). מסיבה זו מדגישות בנות צלפחד שלאביהן לא היה חלק בקבוצות אלו, ולכן הוא זכאי לנחלה בארץ הקדושה.

ג. "בְּחֶטְאוֹ מֵת" - מפרש רש"י: "אלא בחטאו לבדו מת, ולא החטיא את אחרים עמו", שהרי אם היה חוטא ומחטיא את האחרים בוודאי לא היה יורש נחלה בארץ ישראל.
ד. "וּבְנִים לֹא הָיוּ לוֹ" - מסביר הרש"ר הירש:

"מעולם לא היו לו בנים. אילו היו לו בנים [בזמן כל שהוא], היו צאצאיהם של אלה קודמים לנו ותביעתנו היתה נדחית. אך מעולם לא היו לו בנים, ואנחנו צאצאיו היחידים".

נאמר בפסוק ד: "וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפַּטְן לְפָנָיו ה'"

חז"ל (במדבר רבה כא, יב) מלמדים אותנו שמושה ידע את הדין, אך רצה להדגיש לבני ישראל שמקור התורה איננו אצלו, התורה היא אלקית וניתנה לנו מפי הקב"ה:

"יודע היה משה רבנו את הדין הזה, אלא באו [בנות צלפחד] לפני שרי עשרות תחילה. אמרו [שרי העשרות]: דין של נחלות הוא ואין זה שלנו אלא של גדולים ממנו. באו אצל שרי חמשים. ראו [שרי החמשים] שכבדו אותן שרי עשרות, אמרו שרי חמשים: אף אנו, יש שם גדולים ממנו. וכן לשרי מאות וכן לשרי אלפים וכן לנשיאים. השיבו להם כולם כענין הזה, שלא רצו לפתוח בה לפני מי שגדול מהם. הלכו לפני אלעזר. אמר להם: הרי משה רבנו! באו אלו ואלו לפני משה. ראה משה שכל אחד ואחד כיבד את מי שגדול ממנו. אמר: אם אומר להם את הדין, אטול את הגדולה. אמר להם: אף אני יש גדול ממני [הקב"ה], לפיכך ויקרב משה את משפטן לפני ה'".

על אף שידעו השרים את התשובה לשאלה, נמנעו מלהשיב עליה מתוך ענוה ומתוך רצון לחלוק כבוד לתלמידי חכמים הגדולים מהם, ולכן השאירו להם את ההכרעה בשאלה חדשה זו. כשהגיעה השאלה לפני משה רבנו, רצה משה לחדד ולהדגיש לעם ישראל שהתורה היא דברי אלקים חיים, היא באה מפי ה' ואינה פרי מחשבתו של אדם, גדול ככל שיהיה, ולכן גם הוא לא השיב מיד אלא שאל את פי ה'.

מבט לתלמיד

ניתן לתאר כיצד התחילו בנות צלפחד לשאול את דייני שבטן, והדיינים מתוך ענוה וכבוד תורה נמנעו מלהשיב והלכו יחד לשרים בעלי מעלה גבוהה יותר, וגם הם נמנעו מלהשיב וכן הלאה, כשבכל שלב מצטרפים עוד ועוד תלמידי חכמים ובאים יחד לחלוק כבוד לתורה ולברר את דבר ה', עד שהגיעו לפני משה, ואף הוא ביקש לשאול את ה'.

מבט למורה

רש"י מסביר בשני אופנים מדוע משה לא השיב מיד לשאלת בנות צלפחד אלא שאל את פי ה', וזו לשונו: "נתעלמה הלכה ממנו, וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר 'והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי' (דברים א, יז). דבר אחר: ראויה היתה פרשה זו להיכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן". לפי ההסבר הראשון, משה כבר שמע מפי ה' את פרשת הנחלות שלהן, אלא שכעת נתעלמה ממנו הלכה כעונש על שנקט לשון של כבוד על עצמו. ולפי ההסבר השני, פרשת נחלות עדיין לא נאמרה למשה, וזכו בנות צלפחד שהתחדשה פרשה זו על ידן בכך שבאו לפני משה ושאלו. על אף שדרכנו ללמוד את פירוש רש"י תחילה, כאן נמנע מלהביא את הסברו הראשון של רש"י, לפיו משה נהג שלא כשורה ולכן נתעלמה ממנו הלכה – דבר הדורש העמקה והסבר, ונעדיף להסביר לפי פירושו השני של רש"י, כפי שהסברנו בהקדמה לפרק. נוסף להסבר זה, כדאי לציין לדברי המדרש המדגיש את היחס הנכון לחכמי התורה ומפגיש אותנו עם גדולתם וענוותנותם.

תשובת ה' לבנות צלפחד

נאמר בפסוקים ז-יא: "בן בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחוזת נחלה... ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו... ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו... ונתתם את נחלתו לאחי אביו... ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה"

ה' ייחד דיבור מיוחד לבנות צלפחד, על אף שדין זה נאמר לכל ישראל יחד. אור החיים הקדוש מבאר:

"עוד נתכוון ה' לייחד להם תשובה למשפטן בפני עצמן ולא כללן יחד במצוה אחת [צווי אחד] עם ישראל כשצוה בסמוך, דכתיב: 'ואל בני ישראל תדבר לאמר', להראות את אשר יכבד מכבדיו ועושי רצונו".

תשוקתן הרבה של בנות צלפחד לזכות לנחלה בארץ, כדי שתוכלנה להתקרב ולעבוד את ה' בדבקות ובשלמות, זיכתה אותן באות של חיבה ואהבה מאת ה', והן זכו שהתייחד להן הציווי.

בתורת הנחלות ישנם שני כללים עיקריים:

- א. שלושה יורשים בלבד יש לו לאדם, וסדר הנחלה הוא על פי "הקרוב קרוב קודם": קרובו הראשון של האדם הוא בנו, אחריו - בתו, ואחרי שניהם - אביו. כלומר, במקום שאין בן - הבת יורשת, ובמקום שאין בן ואין בת - האב יורש את בנו.
- ב. יורש שאיננו בחיים - כוח ירושתו אינו בטל, אלא רואים אותו כאילו הוא יורש, והירושה עוברת ממנו ליורשים שלו.

אדם שמת והניח נכסים, הנחלה 'מחפשת' את היורש הראשון בסדר הקירבה: אם יש לו בן הרי הוא יורש. ואם בנו כבר אינו בחיים, אך הבן הזה הניח צאצאים אחריו (נכדי המת), הרי שהירושה עוברת לנכדי המת, מכוח הכלל השני, לפיו הבן המת יורש את אביו, ומוריש את הנחלה הלאה ליורשיו.

הבת יורשת רק כאשר אין למת בנים ולא צאצאי בנים. ועל זו הדרך, האב יורש את בנו רק כאשר אין למת צאצאים כלל, לא מבנו ולא מבתו.

האחים לעולם אינם יורשים זה את זה באופן ישיר בזכות עצמם, אלא מכוח אביהם בלבד. שאם מת אדם בלא בנים, עוברת הירושה לאביו, אולם אם האב אינו בחיים, הרי הוא מוריש את ירושתו זו לבניו, שהם אחי המת.

מבט לתלמיד

ניתן לשרטט עם הילדים תרשים זרימה, שימחיש את סדר הקדימויות בדין הירושה.

סמיכת יהושע להנהגה (פסוקים יב-כג)

עם ישראל הולך ומשלים את ההכנות לקראת הכניסה לארץ, ובמסגרת ההכנות דואג משה רבנו להנהגה חדשה שתוביל את העם בכניסתו לארץ - בכיבושה ובירושתה. בפרשת חוקת למדנו על פטירתם של אהרן ומרים ועל מינוי אלעזר לכהן גדול. כעת מצטרף משה לאהרן ומתבשר אף הוא שלא יזכה להיכנס לארץ ולהנהיג את העם, ולכן הוא מבקש למנות תחתיו מנהיג חדש, כדברי הרצי"ה בשיחותיו (במדבר עמ' 377):

"אנחנו חוזרים לסדרי הפרידה מן המדבר. אנחנו הולכים ומתקרבים לאט לאט אל מקום הקבע שלנו... בפרשת 'חוקת' נפרדנו ממרים ואהרן - ותמת שם מרים', 'וימת שם אהרן' - מרים ואהרן שייכים לסדר ההליכה במדבר, וכשמתקרבים לסיומה הם מסתלקים. אנחנו ממשיכים לנוע מהמדבר מתקדמים לעבר הכניסה לארץ, לכן 'ויאמר ה' אל משה... ונאספת אל עמך'... על כן 'ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון'."

מבט לתלמיד

בפרשיה זו מוזכר חטאם של גדולי האומה, כמשה רבנו ואהרן הכהן, שהם ענקי הרוח שהנהיגו את עם ישראל בראשית בניינו. בלימוד פרשיה זו עלינו לבנות תחילה את היחס הנכון לגדולי האומה, להכיר בצדקותם, במעלתם המיוחדת ובמסירות נפשם למען ישראל. רק מתוך כך נוכל לגשת ללימוד הפסוקים.

נדגיש שדווקא מפני מעלתם הגדולה של משה ואהרן ה' מדקדק אתם כחוט השערה ודורש מהם הרבה יותר ממה שנדרש מאדם רגיל – "הקב"ה מִדְקָדֵק עִם סְבִיבֵיּוֹ [עם הקרובים אליו] אֲפִילוֹ כְּחֹטֵי הַשְּׂעֵרָה" (יבמות קכא ע"ב). הצדיקים צריכים להישמר אפילו בדברים קטנים שאיננו מצפים מאדם רגיל שיעמוד בהם.

מבט למורה

על חטא מי מריבה, בעקבותיו נגזר על משה לא להיכנס לארץ, למדנו בפרשת חקת, ועל עלייתו של משה אל הר העברים נלמד בהרחבה בסוף חומש דברים. לכן בלימוד פסוקים אלה נתמקד בהעברת ההנהגה במסגרת ההכנות לכניסה לארץ.

הציווי למשה להתכונן לפטירתו

נאמר בפסוקים יב-יג: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. וּרְאִיתָהּ אַתָּה וְנִאֲסַפְתָּ אֶל עַמִּיךָ גַּם אַתָּה..."

לאחר הציווי על חלוקת הארץ לשבטים מודיע ה' למשה, שעל אף שנצטווה על חלוקת הארץ לנחלות, הוא עצמו לא יזכה להיכנס אליה, כפי שכותב רש"י:

"למה נסמכה לכאן, כיון שאמר הקב"ה: 'נתן תתן להם', אמר [- משה] אותי ציוה המקום להנחיל, שמא הותרה הגזירה ואכנס לארץ. אמר לו הקב"ה: גזרתי במקומה עומדת".

ה' לא מצווה את משה שיעלה עתה ויראה, אלא רק מיידעו שיזכה לראות את הארץ אך לא להיכנס אליה. כך כותב הרמב"ן:

"וַאֲיִנְנָה מִצְוָה שִׁיִּצְוֶנּוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת כֵּן עִתָּה, שֶׁאִם כֵּן יִהְיֶה מִתְחַיֵּב לַעֲלוֹת שָׁם מִיָּד, אֲבָל טַעְמוֹ 'תַּעֲלֶה אֶל הַר הָעֵבְרִים וּרְאִיתָ אֶת הָאָרֶץ, כִּי בַעֲבוּר שִׁיִּצְוֶהוּ 'לֵאלֹהֵי תַחֲלֵק הָאָרֶץ' (במדבר כו, נג), הוֹדִיעֵנו כִּי לֹא עַל יַדְךָ תַחֲלֵק, כִּי אַתָּה תַּעֲלֶה לְרֹאשׁ הַר הָעֵבְרִים טָרַם שִׁיִּסְעוּ יִשְׂרָאֵל מֵאָרֶץ מוֹאָב וּתְמוֹת בּוֹ וְלֹא יִגִּיעַךְ מִן הָאָרֶץ לְבַד הִרְאִיָּה".

בחומש דברים, בפרשת האזינו, נלמד שמשה עלה אל הר העברים, כמצוות ה', ובהביטו על הארץ ראה את כל ההתמודדויות שעתידות לבוא על ישראל במהלך כיבוש הארץ ובניינה, ולכן עמד והתפלל להצלחתם של ישראל.

בקשת משה מאת ה'

נאמר בפסוקים טו-טז: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר. יִפְקֹד ה' אֱלֹקֵי הַרְּוֹחַת לְכָל בֶּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה"

בפסוקים אלה משה רבנו מתבשר בבשורה קשה, שלא יזכה להיכנס לארץ ישראל ושזמן פטירתו קרב, ואף על פי כן תגובתו הראשונה של משה היא, הדאגה לעם ישראל שלא ייוותרו ללא מנהיג, כמבואר ברש"י:

"להודיע שבתן של צדיקים, שכשנפטרינן מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי ציבור".

ועוד כתב רש"י:

"אלקי הרוחות – למה נאמר, אמר לפניו: ריבוננו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו".

משה רבנו אינו דואג רק למינוי מנהיג לעם, אלא מבקש מה' שהמנהיג יהיה אדם שיודע להנהיג את מגוון האנשים בעם, כל אחד לפי אופיו ואישיותו. לפנינו תפיסה עמוקה ופנימית של עם ישראל. עם ישראל מורכב משישים ריבוא גוונים המהווים שלמות אחת. כל גוון הוא ייחודי ונצרך לקיום האומה, ובלעדיו האומה חסרה. תפקידו של מנהיג הוא לכלול את הגוונים השונים ולגלות מה ייחודו וחשיבותו של כל גוון וגוון. מתוך כך כל אחד מישראל יוכל להביא בדרכו שלו את הברכה והאורה לעם ישראל.

נאמר בפסוק יז: "אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם"

מנהיגות ישראל איננה תפקיד של כבוד ושררה, אלא תפקיד עם אחריות כבדה.

"אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם" – המנהיג מוסר את נפשו ויוצא בראש העם למלחמה, כדברי רש"י:

"לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את היילותיהם למלחמה, אלא... יוצא בראש ונכנס בראש".

"וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם" – המנהיג אחראי על ניהול המדינה והחברה, לעשות צדקה ומשפט בין אדם לחברו, כי המשפט הוא עיקר העמדת המדינה ביושר ובצדק, גם כשכולם יושבים במקומם בהשקט ובבטחה, כפי שכתב המלבי"ם:

"וההנהגה הזאת... בעת שישובו אל בתיהם שאז צריך להנהיג ההנהגה הפנימית לעשות משפט בין אדם לחברו... ועל זה אמר ואשר יבא לפניהם".

נאמר בפסוק יח: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ

וְסִמְכָתָ אֶת יָדְךָ עָלָיו"

"קח לך" – "קחנו בדברים: אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום" (רש"י). מבאר בעל שפתי חכמים (לרבי שבתאי בס. נתחבר לפני כ-350 שנה), שכל מקום שנאמרה 'לקיחה' כלפי אדם, הכוונה למשוך את ליבו בדברים. מדוע היה צורך לעודד את יהושע להנהיג את ישראל? על שאלה זו משיב רש"י בפרשיית מינוי דייני ישראל (דברים א, יב-טו), וזו לשונו: "משכתים

בדברים – אשריכם, על מי באתם להתמנות, על בני אברהם יצחק ויעקב, על בני אדם שנקראו אחים ורעים, חלק ונחלה וכל לשון חיבה". לאור זאת ניתן לומר שהאחריות הכבדה והדרישות הגבוהות הנדרשות ממנהיג הרתיעו את יהושע, ולכן היה צורך לעודדו ולציין בפניו את הזכות הגדולה שיש בתפקיד. מנהיג ישראל זוכה להוביל את עם ה' בדרך הישר ולהביא לגילוי שם שמים בעולם.

ה' מבשר למשה שיהושע יהיה מחליפו בהנהגת האומה.

כך נאמר **במדבר רבה** (במדבר רבה כא, יד): "...יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים, והוא פורס את המחצלאות. הואיל והוא שרתך בכל כחו, כדאי הוא שישמש את ישראל, שאינו מאבד שכרו..."

ניזכר יחד עם התלמידים במה שידוע לנו על יהושע עד כה:

יהושע היה תלמידו המובהק של משה, הוא שהה במחיצתו ושרתו במסירות ובנאמנות לאורך שנות המדבר, כפי שהעידה עליו התורה: **"וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון נָעַר לֹא יָמִישׁ מֵתוֹךְ הָאֵהָל"** (שמות לג, יא). יהושע עקב אחרי הנהגותיו של משה בהנהגת העם ולמד ממנו תורה ויראת שמים, והוא הראוי להנהיג את עם ישראל לאחר מותו של משה.

"אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ" – "כַּאֲשֶׁר שְׂאֵלָת, שִׁיּוּכַל לְהַלֹּךְ כַּנֶּגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד" (רש"י). על המנהיג להיות קשוב לרחשי ליבו של העם ולרומם כל אחד ואחד באופן המתאים לו. התורה מעידה שתכונות אלו נמצאו ביהושע.

מלבד זאת, יהושע היה בעל אומץ לב ורוח גבורה, הוא יצא לפני העם במלחמה עם עמלק, **"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַד לָנוּ אַנְשִׁים וַיֵּצֵא הַלָּחֶם בְּעַמְלֵק"** (שמות יז, ט), והקרין אמונה וביטחון למרות הלך הרוח של העם, כפי שלמדנו בפרשת שלח, כאשר דיבר אל העם במהלך חטא המרגלים.

נאמר **בפסוק יט**: **"וַהֲעַמְדָה אִתּוֹ לְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל הָעֵדָה וַצִּוִּיתָה אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם"**

בפסוקים אלה מצווה ה' את משה על מעשים שנועדו לבסס את מעמדו של יהושע כמנהיג, כפי שמסביר הרמב"ן:

"כי בעבור היותו לראש יפקידם בידו ויזהירונו להשתדל מאד בעניינם ולהיות נלחם מלחמות ה' ויהיה הוא המוציא והמביא אותם ולהיזהר בדבר המשפט. וזה [הציווי] ראוי להיות לעיניהם, כדי שיבטחו בו וישמעו אליו, כי ידעו כי ילך בעניינם בדרכי האמת, כי כן ציוה אותו רבו".

נאמר בפסוק כ: "וַנִּתְּתָהּ מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל עַדְתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל"

פעולה נוספת שמצווה ה' את משה לעשות בשביל לחזק את מעמדו של יהושע, היא העברת חלק מהתפקידים של משה ליהושע כדי שיכבדוהו, כפי שמסביר הספורנו:

"ונתת מהודך עליו – הוד מלכות, תן לו איזה שררה בחייך שיתחילו לנהוג בו כבוד".

מבט לתלמיד

התורה משתמשת בלשון מיוחדת "הוֹדֶךָ". רש"י מסביר שפניו של יהושע זרחו - "ונתתה מהודך עליו – זה קירון עור פנים". כשאדם מוותר על נוחותו האישית ומוסר את עצמו עבור כלל ישראל, הוא מגיע לדרגה רוחנית גבוהה ביותר. יהושע התעלה והגיע למעלה גבוהה כל כך עד שעור פניו קרן.

נאמר בפסוק כא: "וְלִפְנֵי אֱלֹהֵי הַכְּהֵן יַעֲמֵד וְשָׁאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאֲוִרִים לִפְנֵי ה' עַל

פִּי וַיֵּצְאוּ וְעַל פִּי יָבֵאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל הָעֵדָה"

מנהיג ישראל, על אף שבידיו סמכויות רבות וכוח רב, כפוף הוא לדבר ה' ובכל שאלה ציבורית עליו לשאול באורים ותומים, כדברי הרש"ר הירש:

"אולם אין ממנים אותו כשליט עריץ; אלא כך עליו לנהוג בכל אותם ענייני הציבור... עליו לבקש את דבר ה' ולנהוג על פיו, ודבר ה' יימסר לו על ידי האורים המונחים על לב הכהן הגדול, שהוא הנציג הלאומי של מקדש התורה".

הרמב"ם (בהלכות כלי המקדש י, יא) מתאר את הדרך בה מתבצעת השאלה באורים ובתומים: "וכיצד שואלין, עומד הכהן ופניו לפני הארון והשואל מאחריו, פניו לאחורי הכהן. ואומר השואל אעלה או לא אעלה... בקול נמוך... ומיד רוח הקדש לובש את הכהן ומביט בחשן ורואה בו במראה הנבואה עלה או לא תעלה באותיות שבולטות מן החשן כנגד פניו, והכהן משיבו ואומר לו עלה או לא תעלה".

נאמר בפסוקים כב-כג: "וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ:

לִפְנֵי אֱלֹהֵי הַכְּהֵן וְלִפְנֵי כָּל הָעֵדָה, וַיִּסְמְךָ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ..."

עינו של משה אינה צרה בכניסתו של יהושע לתלמידו לתפקיד, להיפך, משה רבנו שמח שמחה גדולה על בחירת יהושע, ובעוד ה' ציוהו - "וַיִּסְמְכֶתָּ אֶת יָדָי" - לסמוך יד אחת על ראשו של יהושע, סמך משה את שתי ידיו והעניק לו ברכה רבה וגדולה - "וַיִּסְמְךָ אֶת יָדָיו עָלָיו", וכדברי רש"י:

"ויסמך את ידיו – בעין יפה יותר ויותר ממה שנצטווה, שהקב"ה אמר לו
'וסמכת את ידך', והוא עשה בשתי ידיו, ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו
בעין יפה".

דרכו של עולם היא שכשלוקחים ממנהיג את ההנהגה הוא מתמרמר, אך כאן מתגלה שוב אהבת
משה לישראל ומידת ענוותנותו. משה רבנו מגדל בחייו את המנהיג שיתפוס את מקומו וישפיע על
ישראל שפע של ברכה והצלחה.

רעיונות מרכזיים בפרק כז

- השתוקקות ישראל לארץ - עם ישראל משתוקק להיכנס לארץ ישראל, להתיישב בה ולקיים מצוותיה.
- דרך ארץ - בנות צלפחד חלקו כבוד למנהיגי השבט ונגשו אליהם תחילה.
- צניעות - רק כשלא מצאו פתרון לשאלתן, ניגשו בנות צלפחד למשה, וגם אז עשו זאת בצניעות ובענוה.
- חיבת הארץ - בנות צלפחד חיבבו את הארץ וביקשו ליטול בה נחלה.
- חכמה - בנות צלפחד היו חכמות.
- מעלת גדולי האומה - משה אהרן ומרים היו צדיקים גדולים מאוד, ודווקא בגלל מדרגתם הגדולה דקדק איתם ה' כחוט השערה, בדברים שאצל אדם אחר אינם נחשבים כחטא.
- אהבת משה לישראל - אהבת משה לישראל היתה כה גדולה, עד שגם בשעה שהתבשר שלא יכנס לארץ, לא עסק בכאבו הפרטי אלא התמסר ודאג להמשכיות ההנהגה בישראל.
- הנהגת עם ישראל - הנהגת עם ישראל איננה תפקיד של שררה וכבוד, אלא תפקיד שדורש אחריות גדולה, התמסרות והקרבה, אומץ וגבורה.
- מעלתו של מנהיג - מנהיג צריך להבין לנפשו של כל אחד, ולרוממו ולקדמו באופן המתאים לאישיותו.
- ההנהגה כפופה לדבר ה' - מנהיג ישראל צריך להוביל את העם בדרך ה' באופן שימלא את ייעודו בעולם.
- הנהגת ישראל - ההנהגה היא היא עול כבד וגם זכות גדולה.
- עין טובה - עינו של משה לא היתה צרה ביהושע שנכנס לתפקיד ההנהגה תחתיו, אלא להיפך, משה שמח עמו וברכו בשתי ידיו.

פרק כח

בפרקנו ארבעה נושאים עיקריים :

1. קרבן התמיד
2. קרבן מוסף של שבת
3. קרבן מוסף של ראש חודש
4. מוספי חג המצות וחג השבועות

בחלקה הראשון של פרשת פינחס למדנו על ההכנות לכניסה לארץ - מפקד בני ישראל, חלוקת הארץ והסמכת יהושע למנהיג על העדה. מכאן ועד סוף הפרשה עוברת התורה לנושא אחר לחלוטין - 'פרשת התמידים והמוספים', בה מפרטת התורה את קרבנות הציבור הבאים כחובה בזמנים שונים, ותשעה זמנים מנויים כאן: א. קרבנות התמיד שבכל יום. ב. מוספי יום השבת. ג. מוספי ראש חודש. ד. קרבן פסח ומוספי חג המצות. ה. מוספי חג השבועות. ו. מוספי ראש השנה. ז. מוספי יום הכיפורים. ח. מוספי חג הסוכות. ט. מוספי שמיני עצרת.

סדרם של הקרבנות

סדר הקרבנות בפרשתנו הוא על פי דברי המשנה בהוריות (פ"ג, מ"ו): "כל התדיר מחברו קודם את חברו", מתחילים בקרבן התמיד הקרב בכל יום, אחר כך מוסף של שבת הקרב בכל שבוע, אחר כך מוסף של ראש חודש הקרב מידי חודש ובסוף מוספי המועדים הקרבים פעם בשנה.

הקדמה לציווי על קרבנות הציבור

קרבנות הציבור מקרבים את האומה לאלקיה בדומה לקרבנות היחיד המקרבים את היחיד לבוראו, כדברי הרש"ר הירש (פסוק א):

"היה צורך לדאוג לכך שייעוד זה של העם ושל מנהיגיו לא יסור מליבם לעולם, אלא יזכרו תמיד את תפקידו הנצחי של ישראל ואת יחסיו אל ה' על פי ייחוד גורלו וחובתו. ולשם כך נצטוו כאן על קרבנות הציבור התמידים והמוספים. הללו יבטאו את היחסים האלה [החיבור המיוחד של עם ישראל עם הקב"ה]."

מדוע קרבנות התמיד והמוספים מופיעים בסמוך לכניסה לארץ?

מדוע התורה מלמדת על התמידים והמוספים דווקא כאן, בתוך פסוקי ההכנות לקראת הכניסה לארץ, ומדוע לא הובאו דיני קרבנות הציבור יחד עם כל דיני הקרבנות בחומש ויקרא? מסביר הרמב"ן:

"כי אחרי שאמר 'לאלה תחלק הארץ', ציוה להשלים תורת הקרבנות שיעשו בן בארץ. כי במדבר לא הקריבו המוספים... וכן לא נתחייבו בנסכים במדבר...

ועכשיו חייב באי הארץ לעשות שם הכל, התמידין והמוספין ומנחתם ונסכיהם".

לפי הרמב"ן הציווי על התמידים והמוספים שבפרשתנו אף הוא חלק מההכנה לקראת הכניסה לארץ, שכן לשיטתו בתקופת המדבר לא הקריבו מוספים, ועבודת הקרבנות בשלמותה נעשית רק בארץ ישראל. לפי זה מובן מדוע התורה קיצרה בציווי על המוספים שבספר ויקרא (בפרשת אמור), משום שבתקופת המדבר ממילא לא הקריבו מוספים.

הרצי"ה בשיחותיו (במדבר עמ' 378) מבאר כך:

"בגלל הקירבה לארץ אנחנו מתחילים להיפגש בשלמות השראת השכינה שהיא דווקא בארץ ישראל... ועכשיו בסיום המדבר חוזרת העטרה ליושנה: בנין בית ישראל בכל תוקף... אנחנו יחד עם ארון ד' הולכים ונאחזים במקום הקבוע שלנו... ברוך השם, אנחנו נמצאים במציאות החיים השלמים שלנו. כל מעשינו פעלת לנו. לכן מובן שבסיום כל הטיפולים האלה נפגשים שוב בפרשת המועדות..."

חז"ל מוסרים לנו הגדרה יסודית של ישראל: ישראל מקדשים את הזמנים... ישראל מקדשים את הזמן, את האדם בעולם... בספר במדבר השתכלל האורגניזם הכלל-ישראלי על ידי כל הדברים האלוקיים הנפלאים שבדרך, לכן עכשיו ענין קידוש הזמן מתבצע במקום - 'אשר יבחר ה'... בפרשתנו מופיעים מועדים אלה במקדש ד' וקדשיו, בעבודת ה' של הקרבנות".

ניסיונות עם ישראל במדבר רוממו וזיככו את העם וקרבו אותו לשלמותו. כוחו ושלמותו של העם מתגלים ביכולתו לקדש את הזמן ואת החיים, ולכן דווקא כעת, לקראת הכניסה לארץ, מופיעה פרשת המועדות המגלה את קדושת ישראל, ישראל המקדשים את הזמנים. בארץ ישראל תופיע השראת השכינה בשלמותה על ידי הקרבת קרבנות המועדים בבית המקדש.

מבט למורה

כאמור, דעת הרמב"ן היא שבתקופת המדבר לא הקריבו ישראל את קרבנות המוספים. לאור זאת הסביר הרמב"ן את העיתוי שבו נצטוו ישראל על קרבנות אלה, במסגרת ההכנות לכניסה לארץ.

יש החולקים על הרמב"ן וסוברים שקרבנות המוסף הוקרבו גם הם במדבר, כפי שנראה מלשון המשנה במנחות (פ"ד, מ"ג): "שכל האמור בהומש הפקודים [- חומש במדבר] קרב במדבר", וכהסבר רבי עובדיה מברטנורא שם: "כגון קרבנות המוספין האמורים בפרשת פינחס". בלימוד פסוקים אלה נימנע מלהיכנס למחלוקת זו, אך לאור דברי הרב צבי יהודה

נוכל להבין שערב הכניסה לארץ ישראל הוא הזמן המתאים לצוות את ישראל על עבודת קרבנות הציבור, גם אם קרבנות אלו הוקרבו גם בתקופת המדבר.

קרבן התמיד (פסוקים א-ח)

קרבן התמיד הוא הקרבן הפותח והחותם את עבודת הקרבנות בבית המקדש בכל יום ויום, הן בחול והן בשבת. כשמו כן הוא - קרב 'תמיד'.

מבט למורה

ב"הקדמת הכותב" לספר **עין יעקב** מובא **מדרש** המייחס חשיבות רבה לקרבן התמיד, לא רק ביחס לשאר הקרבנות אלא ביחס לכל מצוות התורה: **"בן זומא אומר: מצינו פסוק כולל [מביע מגמה מרכזית בתורה], והוא: 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד'. בן ננס אומר: מצינו פסוק כולל יותר, והוא: 'ואהבת לרעך כמוך'. רבי שמעון בן פזי אומר: מצינו פסוק כולל יותר, והוא: 'את הכבש האחד תעשה בבוקר'. עמד רבי פלוני על רגליו ואמר: הלכה כבן פזי...". לפי רבי שמעון בן פזי, שכדבריו נפסק במדרש, הפסוק המלמד אותנו על קרבן התמיד הוא הפסוק המלמד על העניין השורשי והמרכזי ביותר, יותר מ"שמע ישראל" ויותר מ"ואהבת לרעך כמוך".**

קרבן התמיד - קרבן ציבור

קרבן תמיד הוא קרבן ציבור, קרבן של כלל ישראל. ה' באהבתו הגדולה לישראל ציוה לפתוח ולחתום את עבודות המקדש מידי יום בעבודת קרבנות הציבור, המרוממת אותנו כאומה ומקרבת אותנו אל ה' יתברך. **חז"ל** (פסחים סו ע"ב; ירושלמי יומא פ"ד, ה"ו) אומרים, שקרבן תמיד קרב גם כאשר העם נמצא במצב של טומאה ואין כהנים טהורים שיכולים להקריב - **"תמיד - אף בטומאה"**. אהבת ה' לעמו אינה תלויה במעשים, ואף כשאיינו בדרגה השלמה, ה' חפץ בנו, מרומם אותנו ומקרב אותנו.

קרבנות ציבור, ובהם קרבנות התמיד, נקנו מכספי מחצית השקל, בהם שותף כל אחד מישראל בשווה - **"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל"** (שמות ל, טו), וכדברי המשנה **בשקלים** (פ"ד, מ"א): **"התרומה [מחצית השקל] מזה היו עושין בה? לוקחין בה תמידין ומוספין ונסכיהם"**.

במסכת תענית (פ"ד, מ"ב) מדגישים חז"ל את השייכות של האומה כולה לקרבן התמיד:

"לפי שנאמר 'צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי', וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו? התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות. על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים, של לויים ושל ישראלים, וישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית".

וכן כתב הרש"ר הירש בביאור ענין המעמדות:

"...אמרו חכמי לב בישראל: יש לדאוג לכך שקרבן התמיד של המקדש בירושלים יהיה קרבן האומה כולה; כי אין די במעשה האחד של ההקרבה הנעשה יום יום במרומי המרכז של האומה, אלא יש צורך שהעם היושב בכל ההיקף הלאומי יכוון את דעתו אל ההקרבה הזאת... לפיכך התקינו נביאים הראשונים לחלק את האומה לעשרים וארבעה משמרות... ומעמדות אלה היו מעוררים בירושלים ובערי הארץ את תודעת ההשתתפות של האומה כולה בהקרבת התמיד שבירושלים..."

לכל אחד מישראל ישנה שייכות לקרבן התמיד, ומכיוון שאין אפשרות מעשית שכל אחד מישראל יהיה נוכח במעמד הקרבתו, תיקנו חכמים שנציגים של כל העם יהיו נוכחים בתורנות בשעת הקרבת הקרבן.

מהות קרבן התמיד

מנן הרב קוק בפירושו לסידור (עולת ראייה ח"א עמ' קכז) מסביר מה תפקידו הרוחני של קרבן התמיד: "קרבן התמיד שזוהי סגולתו המיוחדת, להכניס בקרב נפשנו... את יסוד חי הקודש... של קרבת ה' בנשמת האומה בכללותה בכל חייה ורגשותיה".

קרבן התמיד מעורר את האומה לחיות חיים של קדושה וקרבת ה' בכל מערכי חייה. ומוסיף מנן הרב קוק (בעמ' קכד סס): "הקדושה התמידית, יסוד מעלת התדיר, זהו ענין מיוחד במעלות הקדש... ולשם קביעות אור קדוש זה בתוכיות האומה כולה, בשבילה ובשביל היקום כולו, באה מצוות התמיד..."

קרבן התמיד בונה בעם ישראל את המדרגה היציבה והקבועה של עבודת ה' התדירית, שאינה מותנית בשום דבר אחר. קרבן התמיד שומר על הרעננות בעבודת ה' ומחבר את העם באופן תמידי וחי אל הקודש.

נאמר בפסוק ב: "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניהחי תשמרו להקריב לי במועדו"

מדוע קרבן התמיד מכונה "לחמי"?

במדרש ספרי (פינחס סימן כה) נאמר: "לחמי" – אלו אֲמוֹרִים [האיברים הפנימיים של הקרבן], ובפירוש הכתב והקבלה הוסיף וביאר: "כי גם הבשר יקרא 'לחם'... 'לחמי' – בשר המיוחד להתקדש אלי".

האימורים הקרבים על גבי המזבח נקראים 'לחמו של הקב"ה', להורות על מעלת קרבן התמיד וחשיבותו לפני ה'. עם זאת, קרבן התמיד הוא קרבן עולה, ולכן כולו מוקטר על גבי המזבח ולא רק האימורים.

הנצי"ב בפירושו העמק דבר מסביר, שהמילה 'לחם' באה מהמילה 'הלחמה', חיבור שני דברים באופן חזק עד שאי אפשר להפרידם זה מזה:

"והנה קרא הקב"ה קרבנות בכלל לחמי שהוא מחבר כל יום את הקב"ה

לישראל... ואין לך מקרב את ישראל לאביהם שבשמים כמו קרבנות".

התורה קוראת לקרבן התמיד 'לחמי' ובכך מדגישה שיש בכוחו לחבר את האומה לאביה שבשמים.

"להקריב לי" – המילה "לי" מעידה על אהבת ה' לישראל. ה' חפץ בקרבנותו תמיד, ולכן ציוה על

הקרבת התמיד מידי יום ביומו בערב ובבוקר, וכך אמרו חז"ל (משנת רבי אליעזר פרשה ד):

"רבי ישמעאל אומר: שלוש עשרה דברים חיבבן הקדוש ברוך הוא וקראן 'לי'...

והקרבנות... הקרבנות מנין, שנאמר: 'תשמרו להקריב לי'".

"במועדו" – מקריבים את קרבן התמיד אפילו בשבת, אפילו בטומאה (כפי שלמדנו קודם לכן)

ואפילו בזמן שטרודים במלחמה, כדברי החזקוני:

"להקריב לי במועדו – אף בשבת, אף בטומאה אם לא ימצא טהור לא יניח

הקרבנותו, ואפילו בשעת מלחמה. וכן מצינו ביהושע שהוכיח המלאך על

שביטלו [את קרבן] התמיד כשצרו על יריחו".

בגלל חשיבותו של קרבן התמיד הוא מוקרב תמיד, בכל יום ובכל מצב.

נאמר בפסוק ג: "וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ לָהּ בְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם

שָׁנִים לְיוֹם עֹלָה תְּמִיד"

בפסוק הקודם ציוה ה' את משה לצוות את ישראל על הקרבת התמיד, ובפסוקנו שב ה' על הציווי

פעם נוספת. רש"י עומד על הכפילות ומבאר: "ואמרת להם – אזהרה לבית דין".

בגלל חשיבותו של הקרבן ומרכזיותו בעבודה הציבורית של עם ישראל, יש צורך בשמירה מיוחדת

של בית הדין, שיזהירו את הכהנים על כל דיני הקרבן ופרטי הלכותיו.

נאמר בפסוק ד: "אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין

הָעֲרָבִים"

"אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד" - במסכת מגילה (כח ע"א) לומדים חז"ל מלשון הפסוק, שעל הכהנים להביא

את הקרבן מהכבשים המובחרים ביותר:

"שאל רבי עקיבא את רבי נחוניא הגדול... אם נאמר 'כבש' למה נאמר 'אחד'?

...אמר ליה: 'אחד' - מיוחד שבעדרו".

הקרבן מקרב אותנו לה', לכן ראוי להביא מן המובחר שבעדר, ובכך לבטא את הכבוד לה' ואת השמחה הגדולה שבליבנו על הזכות שנפלה בחלקנו להתרומם ולהתקדש.

נאמר בפסוק ה: "וְעֵשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כֶּתִית רְבִיעִית הֵיחָן"

יחד עם קרבן התמיד יש להביא גם מנחה, הכוללת סולת (קמח חיטה טוב ומובחר) עם שמן. שיעור הסולת הוא עשירית מן האיפה, ושיעור השמן הוא רביעית ההין.

עשירית האיפה - האיפה היא מידת נפח שבה מודדים דברים יבשים. במידות זמננו עשירית האיפה היא כ-2.2 קילו גרם לפי החזון איש, ולפי רבי חיים נאה כ-1.6 קילו גרם.

רביעית ההין - את הסולת יש לבלול ברביעית ההין שמן, שהיא שלושה לוגין - כ-1.8 ליטר לפי החזון איש, ולפי רבי חיים נאה קצת יותר מליטר, במידות זמננו.

['רביעית ההין' שונה משיעור 'רביעית' שקבעו חכמים לברכה אחרונה ולכוס של ברכה כגון קידוש וכדו', שהיא רביעית הלוג - כ-86 סמ"ק].

מבט לתלמיד

ניתן ללמד את התלמידים נוסחה שמסייעת לזכור את השיעורים בעל פה. כלי זה ישרת אותם במשך השנים בכל פעם שילמדו דברים הנוגעים לשיעורים ומידות בתורה:

כֹּר אֵיפָה סֹאָה קֶב לֹוג בִּיצָה

י ג ו ד ו

דרך השימוש בנוסחה: האות הראשונה בשורה הראשונה היא כ' ומתחתיה האות י'. האות כ' היא האות הראשונה של המילה 'כור', והיו"ד שמתחתיה מלמדת שבכור אחד יש י' איפות, וכן הלאה.

כור = 10 איפות, איפה = 3 סאים, סאה = 6 קבים, קב = 4 לוגים, לוג = 6 ביצים.

נאמר בפסוק ו: "עֲלֵת תָּמִיד הַעֲשֶׂיָה בָּהָר סִינִי לְרִיחַ נִיחַח אֲשֶׁה לָּהּ"

במסגרת ההכנות של עם ישראל לקראת מתן תורה, בזמן שעמדו ישראל ליד הר סיני, הם הקריבו קרבנות עולה - "וַיִּשְׁלַח אֶת נְעָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פְּרִים" (שמות כד, ה). עולת התמיד הנוהגת לדורות, היא כאותה עולה שהוקרבה על המזבח שבנה משה בהר סיני, כמבואר בחזקוני:

"העשויה בהר סיני – מאחר שהקרבתם אותה בסיני, כדכתיב: 'וישלח את נערי בני ישראל... אינני רוצה שתבטל לעולם'."

באהבתו הגדולה לישראל ציוה אותנו ה' להקריב בכל יום ויום עולת תמיד, כדי שנמשיך באופן תמידי וקבוע את אותה דבקות ואהבה מיוחדת שהיתה לנו עם ה' בשעת מתן תורה.

נאמר בפסוק ז: "וְנִסְפוּ רְבִיעֵת הַהֵיזֵן לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַסֶּךָ נֶסֶךְ שֶׁכֶר לַיהוָה" יחד עם הקרבת התמיד יש להביא יין לנסך על המזבח. את היין מוזג הכהן לתוך ספל שבמזבח. בגג המזבח, בקרן דרומית מערבית, היו שני ספלים מכסף: הספל המזרחי נועד לניסוך היין והמערבי נועד לניסוך המים הנעשה בחג הסוכות. הנסכים היו שותתים מגג המזבח לקרקע העזרה, שם היה בור לקליטת הנסכים ודרכו הם ירדו לתהום. מדי בוקר ובין הערביים, בעת ניסוך היין של קרבן התמיד, וכן בעת ניסוך היין הבא עם קרבנות המוספים, היו הלויים עומדים על הדוכן ושרים ומנגנים את המזמור היומי – שיר של יום, כפי שמתארת המשנה (תמיד פ"ז, מ"ג):

"נתנו לו יין לנסך... שחה [התכופף לנסך] והניף הסגן בסודרין והקיש בן ארזא בצלצל, ודיברו הלויים בשיר...".

חז"ל אומרים במסכת תמיד (פ"ג, מ"ח) ששירתם המרוממת של הלויים היתה נשמעת עד יריחו.

נאמר בפסוק ח: "וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים בְּמִנְחַת הַבֶּקָר וּכְנִסְפוּ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה"

עבודת התמיד של בין הערביים זהה לעבודת התמיד של שחר, כפי שנאמר במדרש ספרי זוטא (כח), ח: "כל שלימד בשל שחר לימד בשל בין הערבים".

וכתב על כך מרן הרב קוק בפירושו לסידור (עולת ראייה ח"א עמ' קלג): "תמיד של בין הערביים... הוא כעין דוגמא לראשון, שהוא... מעלה את כל ההויה עמו אל מקורו העליון".

התורה מדגישה שפעולת קרבן התמיד היא תמידית. קרבן התמיד מרומם את ישראל לאביהם שבשמים ואת הבריאיה כולה ליוצרה ללא הפסקה, ולכן התמיד קרב ביום ובלילה, כבש אחד בשחר וכבש אחד בין הערביים.

"אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה" – כתב רש"י: "נחת רוח לפני, שאמרת ונעשה רצוני".

זו היא תכליתה של הקרבת הקרבן - כאשר קרבנות התמיד קרבים כסדרם, באופן הראוי ובכוונה הראויה, מתקרבים ישראל לאביהם שבשמים ונעשית נחת רוח לה' בעבודתם, מכך שנעשה רצונו.

פתיחה לפרשת המוספים

קרבן מוסף הוא קרבן ציבור המוקרב בזמנים מיוחדים, כמו: שבת, ראש חודש, שלושת הרגלים, ראש השנה ויום הכיפורים.

מבט כללי על המועדים

כל אחד מהמועדים מהווה מפגש של עם ישראל עם ריבונו של עולם, כפי שכתב הרש"ר הירש (שמות יב, ב) שהמועדים הם "זמנים שנקבעו, כדי שניוועד בהם אנחנו עם ה'... 'מועד', מילולית: פגישה".

כל זמן מאיר בתכונתו. המועדים קשורים במאורעות שאירעו לעם ישראל ועמם מופיע אור קדוש ועליון המשפיע ברכה וטובה על כל הבריא. בכל שנה ושנה אנו מוארים באור המועדים, כל מועד והאור המיוחד שלו. וכך כתב הרמח"ל בספרו דרך ה' (עמ' 160): "...סדרה החכמה העליונה שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשבט תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון... שהאיר אז, ותחודש בנו תולדת אותו התיקון...".

השפעת הזמנים המקודשים על כל אחד ואחד מישראל

בספר הכוזרי (מאמר שלישי, ה) מבואר, שימי הקודש המשובצים בלוח השנה של ישראל מפסיקים את רצף ימי המעשה ומסייעים לאדם להתעלות מעל שגרת חיי החומר, וזו לשונו: "...וכבר נקבעו מותרים מקדירים [- דברים חומריים מותרים הפוגעים ומחשיכים את נפשו הזכה של האדם] עם אורך השבוע, לא יתכן לטהרם ולנקותם אלא בהתמדת עבודת יום עם מנוחת הגוף, ואז ירצה הגוף בשבת את אשר חסר לו מששת הימים... וכן הנפש תזכור מה שחסרה עם טרדת הגוף... ואחר כן יהיה עתיד לרפואה החדשית שהיא זמן כפרה לכל תולדותם, רוצה לומר: תולדות החודשים וחידושי הימים... ואחר כך יהיה עתיד לשלוש רגלים. ואחרי כן אל הצום הנכבד [- יום הכיפורים] אשר בו ינקה מכל עוון שקדם, וישיג בו מה שחסר לו בימים ובשבועים ובהחדשים, ותנקה הנפש מהבלבולים המחשביים והכעסיים והתאוים...".

השבתות, ראשי החודשים והמועדים נועדו לחדש ולטהר את חיי המוסריים והרוחניים של האדם מישראל, כל זמן ומועד מאיר בתכונתו המיוחדת.

המשותף בין המועדים השונים

התבוננות בפסוקי המוספים מגלה, שישנם דברים משותפים הראויים לתשומת לב מיוחדת, כמו: כינוי המועדים בשם 'מקראי קדש' ואיסור המלאכה בהם (מלבד ראש חודש), וכן הדמיון בקרבנותיהם. נרחיב מעט בנקודות אלו ומתוך כך נלמד על המועדים.

חטאת	שמן, ויין לניסוך	מנחת נסכים	עולה	איסור מלאכה	מקרא קודש	המועד
שעיר (הבשר נאכל לכהנים)	חצי היין לפר, שליש היין לאיל, רביעית היין לכבש	3 עשرونם לפר, 2 עשונים לאיל, עשרון לכבש	2 פרים, 1 איל, 7 כבשים			
x	✓		2 כבשים	✓ בפרשות אחרות	✓ בפרשות אחרות	שבת
✓	✓		✓	x	x	ראש חודש
✓	✓		✓	✓	✓	פסח
✓	✓		✓	✓	✓	שביעי של פסח
✓ (לא נקראת חטאת)	✓		✓	✓	✓	שבועות
✓	✓		✓ 1 פר	✓	✓	ראש השנה
✓ (נשרפת)	✓		✓ 1 פר	✓	✓	יום הכפורים
✓	✓		משתנה	✓	✓	סוכות
✓	✓		✓ 1 פר	✓	✓	שמיני עצרת

א. מקראי קודש

המועדים, מלבד ראש חודש, נקראים 'מקראי קודש' (אמנם בפסוקי המוספים גם שבת אינה נקראת 'מקרא קודש', אך במקומות אחרים היא נקראת כך. ראה ויקרא כג, ג). מה משמעות הכינוי 'מקרא קדש'?

המלבי"ם מבאר, שימים אלה קדושים ונבדלים מימי החול, וזו לשונו: "ההבדלה שיבדיל יום זה משאר הימים...".

בשבתות ובמועדים גילה ה' את אהבתו הגדולה לעמו. בפסח הוציאנו ה' ממצרים באותות ובמופתים, בשבועות נתן לנו את תורתו, וכן הלאה. אלו ימים קדושים ומובדלים משאר ימי החול, ולכן אנו מצווים לקדשם ולייחדם. במה נקדש ונלייחד את השבתות והמועדים? אנו מוצאים בזה דעות שונות:

1. באכילה, בשתיה ובכסות, וכדברי רש"י (שמות יב, טז): "קרא אותו קודש לאכילה ושתיה ובכסות".

2. איסור מלאכה וקידוש על היין, וכדברי הרס"ג (בפירושו הארוך שם): "מקרא קודש' כולל שני עניינים – מעשה ודיבור. המעשה – איסור מלאכה, והדיבור – הוא קידוש היום בדברים... קידוש על היין".

3. תפילה והלל בציבור, וכדברי הרמב"ן: "שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להיקבץ בבית האלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל לא-ל...".

ב. איסור מלאכה

השבתות והמועדים, מלבד ראש חודש, נאסרו במלאכה. אמנם בפרשתנו לא מוזכר איסור מלאכה בשבת, אך הוא נזכר במקומות רבים אחרים. מדוע נאסרו המועדים במלאכה? נציין שני טעמים עיקריים:

1. פניות האדם להתבונן בענייניו של יום, כדברי ספר החינוך (מצוה רחצ): "כדי שיזכרו ישראל הנסים הגדולים שעשה השם להם ולאבותיהם, וידברו בם ויודיעום לבניהם ולבני בניהם, כי מתוך השביתה מעסקי העולם יהיו פנויים לעסוק בזה, שאילו היו מותרין במלאכה ואפילו במלאכה קלה היה כל אחד ואחד פונה לעסקו, וכבוד הרגל ישכח מפי עוללים גם מפי הגדולים".

השביתה ממלאכה מאפשרת לעם ישראל להתרכז בענייניו של היום - להתבונן בניסים הגדולים שעשה לנו ה', לספר אודותם לבנינו ומתוך כך להתעורר לזכור את אהבת ה' אלינו ואת הזכות שנפלה בחלקנו להיות 'עמו וצאן מרעיתו'.

2. להתאסף בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ללימוד תורה ולהתעלות רוחנית, כמבואר בהמשך דברי בעל ספר החינוך (שם): "...שמתקבצין כל העם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לשמוע דברי ספר, וראשי העם ידריכום וילמדום דעת...".

ההבדל שבין איסור מלאכה בשבת וביום הכיפורים לאיסור מלאכה ביום טוב - בשבת וביום הכיפורים נאסרה כל מלאכה, ואילו ביום טוב רק 'מלאכת עבודה' נאסרה, וכדברי החזקוני: "כל מלאכת עבודה - מלאכה של עבודה אסורה, אבל מלאכת אוכל נפש [מלאכות הנעשות לצורך אכילה ונחשבות הנאה ולא מלאכה] מותרת... אבל בשבת ויום הכפורים שאסורים בכל מלאכה כתיב: 'כל מלאכה לא תעשו' (ויקרא כג, ג; במדבר כט, ז)".

והספורנו (ויקרא כג, ב) מבאר:

"לשבות ממעשה הדיוט... בשבת ויום הכפורים... שתשבות ממלאכתך ויהיה עסקך כולו לה' אלקיך, ובקצתם [- שאר הימים הטובים] תהיה השביתה ממלאכת עבודה בלבד... והכוונה בהם שעם שמחת היום שישמח ישראל בעושו, יהיה העסק בקצתו בעסקי קודש, כאמרם ז"ל: 'יום טוב הצינו לה' והצינו לכם', ובוה תשרה שכינה על ישראל בלי ספק...".

בימים טובים אנו מצווים לשמוח שמחה יתירה, שמחת הנפש ושמחת הגוף, שנאמר: **וְשִׂמְחָתָּ בְּחֻגְדְּךָ** (דברים טז, יד), ואין שמחה אלא בבשר ויין (ראה פסחים קט ע"א). במועד היו מביאים קרבן חגיגה הנאכל כקרבן שלמים ועל ידי כך שורה השכינה בישראל. לאור זאת מובן מדוע מלאכה הנעשית לצורך 'אוכל נפש', אכילה או שאר הנאות הגוף, מותרת ביום טוב.

ג. קרבנות העולה

כשנתבונן בקרבנות העולה המובאים במועדים, נגלה שכמעט בכולם (ראה טבלה בהמשך) מביאים לעולה - שני פרים, איל אחד ושבעה כבשים. מה עניינם של קרבנות אלה? בפרשת ויקרא הסברנו שקרבן עולה מביא את המקריב לידי קרבת ה' ודעת אלקים, כדברי הנצי"ב (שמות כט, ב): **"הקרבנות מסייעין להתקדש, היינו העולה שתכליתה להשיג דעת אלקים, וזהו דבקות וקדושה יתרה"**. והוסיף על כך **מִן הַרְבֵּ קוֹק** (עולת ראיה ח"א עמ' קכז): **"התוכן המקודש של הקרבן... כולל בתוכו את... המגמה של קרבת ה' בנשמת האומה בכללותה, בכל חייה ורגשותיה..."**.

הכהנים בעבודתם ובתפילתם והלויים בשירתם היו מכוונים לקרב את ישראל לאביהם שבשמים בהתאם להארה הרוחנית השייכת לאותו המועד, וכך כתב בעל **ספר החינוך** (מצוה ער): **"ציוונו הא-ל ברוך הוא לעשות פעולה מיוחדת לשם היום - הקרבת קרבן מוסף של המועד, למען נתפעל מתוך כך לתת אל ליבנו גודל היום וקדושתו והטובות שגמלנו הא-ל ברוך הוא באותו הזמן"**.

ד. קרבן החטאת

במסגרת מוספי המועדים מביאים גם שעיר לחטאת. מה עניינו של שעיר זה?
כתב על כך רש"י (פסוק טו):

"כל שעירי המוספים באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו... שנאמר בו 'לה', ללמדך שמכפר על שאין בו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלבד".

שעירי החטאת המובאים במוסף ראש חודש ובמוספי הרגלים מכפרים על אדם שנכנס למקדש או אכל קודש כשהוא טמא ולא נודע לו, לא קודם מעשה ולא אחר כך. זהו חסד ה' עם בניו, שמטהרם מכל חטא ועוון, ואפילו מחטאים שאינם יודעים על קיומם. העובדה שמכל החטאים שעיר החטאת מכפר דווקא על טומאת מקדש וקדשיו מלמדת על הזהירות הגדולה שצריכים ישראל לנהוג כלפי קדושת המשכן. וכך כתב הרמב"ם (הלכות בית הבחירה ז, א):

"מצוות עשה ליראה מן המקדש, שנאמר: 'ומקדשי תיראו', ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שציוה על יראתו".

ובהמשך שם (הלכה ה) כתב:

"...ויראה עצמו [הנכנס לעזרה] שהוא עומד לפני ה', כמו שנאמר: 'והיו עיני ולבי שם כל הימים', ומהלך באימה וביראה ורעדה, שנאמר: 'בבית אלקים נהלך ברנש'".

בזמן הקרבת שער החטאת קבעו ישראל בליבם את היחס הנכון אל מקום השראת השכינה. היחס אל הקודש והמקדש הוא היסוד והשורש לעבודת ה' שלמה.

הנצי"ב בפירושו **העמק דבר** (בפסוק טו) מוסיף, ששער חטאת שברגלים בא לכפר גם על חטאים שעלולים להיגרם כתוצאה מהשמחה הגדולה שברגל:

"מכל מקום מכפר על שארי עוונות הציבור שמצויים ברגלים משום שמחת יום טוב..."

מכאן אנו למדים שהמעלה הגדולה שיש בהתקרבות לה' מתוך שמחה, טומנת בחובה גם סכנה. שמחת החג צריכה להיות בקדושה ובטהרה ולא מתוך הוללות ח"ו. לכן בעיצומו של הרגל, בזמן המיוחד להתרוממות רוח גדולה וקרבת ה' מיוחדת, אנו מצויים להביא שער לחטאת, מחשש ששמחת הרגל גרמה לנו להתנהג שלא כשורה.

לסיכום יוצא, שבמועדי ישראל ישנם בדרך כלל שני סוגים של קרבנות מוסף: עולה וחטאת. החטאת מכפרת ומעוררת אותנו לקבוע יחס נכון אל הקודש והמקדש, והעולה מביאה אותנו לדבקות וקדושה ועוזרת לנו להיות מוארים באור המיוחד לאותו המועד.

ה. הנסכים

לקרבנות העולה והשלמים היו מצרפים מנחה ויין (ראה פרשת שלח פרק טו), כדלהלן:

מנחה – סולת בלולה בשמן. הכהן מקטירה על גבי המזבח.

יין – יין לפי הכמות המתאימה לקרבן המוקרב. הכהן שופך את היין לתוך ספל מיוחד שנמצא בגג במזבח, והיין יורד אל התהום.

בטעם מצוה זו כתב **האברבנאל** (פרק כח):

"ציוה להביא מנחת סולת והשמן והיין שהם עיקר המזונות שיזון מהם האדם,

וכאילו יתנו בכל יום שבת והודאה על האור ועל התבואות שהכל ממנו".

הנסכים מזכירים לנו שכל השפע והברכה שבשדותינו הוא מאת ה' ועל ידי כך פיננו מתמלא בשבח ובהודיה על כל הטובה שה' גומל אתנו.

והוסיף הרש"ר **הירש** (במדבר טו, טו):

"המקדש דורש שמנחה ונסך יהיו נלווים לכל עולה ולכל שלמים, ובכך הוא

פונה אל כל הבאים בשערי המקדש: הנה הם [העולה והשלמים] מוסרים לה'

את הנפש... אולם לא הנפש לבדה היא לה' ולתורתו אלא גם כל 'הרגן

והתירוש והיצהר' (סולת, יין ושמן), כל יסודות הקיום, הרווחה והאושר – גם

אלה הם רק לה' ולתורתו... ואין אדם יכול לזכות בהם אלא על ידי שיעשה את

רצון ה'... ניסוך זה מבטא שעצם אושרנו הארצי העליון איננו שיא שאיפותינו,
אלא כדרך שמקורו בה' כן הוא עצמו בסיס לבנין החיים המוליך אותנו לה'".

הבאת הנסכים במועדים מרוממת אותנו להכרה שכל השפע והברכה שבהם אנו זוכים באים על ידי עשיית רצון ה' מתוך נכונות למסור את כוחותינו, רווחתנו ואושרנו, אליו יתברך בלב שלם ובנפש חפצה.

שירת הלויים בזמן ניסוך היין – בזמן ניסוך היין על גג המזבח היו הלויים שרים שיר של יום', מזמור תהלים המתאים לאותו היום, בליווי כלי זמר רבים כאשר כהנים תוקעים בחצוצרות והעם העומדים בעזרה כורעים ומשתחוים, וכך כתב הרמב"ם (הלכות כלי המקדש ג, ב-ה):

"ומתי אומר שירה? על כל עולות הציבור החובה ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין..."

ואין פוחתין משנים עשר ליום עומדים על הדוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן, ומוסיפין עד לעולם...

ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר, מהן ליום ומהן ישראלים מיוחסין...
ובמה הם מנגנין, בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל...

בימי המועדות כולם ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלויים אומרים שירה, שנאמר: 'וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות'."

ובהלכות תמידין ומוספין (ו, ז) כתב הרמב"ם:

"...הקיש זה בצלצל ותקעו אלו (הכהנים) בחצוצרות ודיברו הלויים בשיר. הגיעו לפרק [השירה], תקעו והשתחוו כל העם שבעזרה, על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחויה..."

נוכל לתאר בפני הילדים את ההתרגשות הגדולה ורוממות הרוח שאחזו בעם ישראל בימי המועדים, כאשר עלו אל בית ה' וחוו מקרוב את עבודת הקודש של הכהנים, שמעו את שירת הלויים ונגינתם, ומתוך רוממות ודבקות היו כורעים ומשתחוים ומקרבים את ליבם לאביהם שבשמים.

השפעת מוספי המועדים על עם ישראל

במועדי ישראל בכלל ובשלושת הרגלים בפרט היו ישראל עולים לרגל לירושלים לראות ולהיראות לפני ה' בבית המקדש. תכונה רבה היתה סביב הקרבת קרבנות החגים ובכללם קרבנות המוספים. עבודת הכהנים ותפילתם וכן שירת הלויים על הדוכן היו מכוונות כנגד קדושת המועד. הרושם שהותירה עבודת מוספי המועדים על כל אחד ואחד מישראל היה רב, והשפעת המעמד ליוותה את הנוכחים גם לתוך ימי החול.

הבנת המשמעות של כל קרבן והתאמתו למועד הקרבנו היא עמוקה ומורכבת ולא נוכל לעמוד על כך במסגרת לימודנו, אולם נעסוק בתוכנו הכללי של כל מועד ומתוך כך נלמד על קרבנותיו.

נציין שבקריאת התורה של ראשי החדשים והחגים אנו קוראים מתוך פרשתנו את פסוקי קרבן המוסף השייכים לאותו מועד.

מבט למורה

מדוע בשבת לא קוראים את פסוקי קרבנות המוסף של השבת? הרא"ש בפירושו לתורה נדרש לשאלה זו וכותב: "ויש לומר, שיש אסמכתא במועדות אחרים בקריאתם, דכתיב: 'אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם' (ויקרא כג, ד) – פירוש, לשון קריאה ממש, קריאת התורה, ואפילו ראש חודש קרוי מועד". כלומר תקנת הקריאה בתורה של המועדים נסמכת על פסוק בתורה, ומכיוון שהפסוק מדבר על המועדים בלבד לא תיקנו לקרוא את פסוקי המוסף גם בשבת.

קרבן מוסף של שבת (פסוקים ט-י)

התורה פותחת את פסוקי המוספים במוסף של שבת. קדושת השבת גדולה במעלתה יותר משאר המועדים, כפי שאנו אומרים בתפילת ליל שבת: "וקדשתו מכל הזמנים". בשונה מהמועדים שזמנם תלוי בקביעת החודש בידי בית דין, השבת קבועה ועומדת מששת ימי בראשית. בכל שבוע נתן לנו ה' יום מנוחה, שננוח בו מעמל ימי המעשה ויהיה לנו פנאי להתרומם ולהתקדש, כדברי הרד"ק (בראשית ב, ג):

"ויום השבת נוסף בטובת הנפש, שיש לה מנוחה ביום זה מעסקי העולם הזה ותוכל להתעסק בחכמה ובדברי אלקים".

וכך כותב מרן הרב קוק בהקדמה לספרו שבת הארץ: "היחיד מתנער מחיי החול לפרקים קרובים – בכל שבת. בא שבת באה מנוחה, מתחלת הנפש להשתחרר מכבליה הקשים... ומבקשת היא לה אז נתיבות עליונות, הפצים רוחניים, כפי טבע מקורה...".

נאמר בפסוק ט: "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עֲשָׂרִים סֵלֶת

מִנְחָה בַלֵּילָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכוֹ"

בקרבן מוסף של שבת אנו מוצאים מספר נקודות ייחודיות:

א. בשונה משאר הקרבנות, לא נאמרה בו לשון 'עשיה' או 'הקרבה'. וכך כתב החזקוני:

"...בשבת הואיל ונאסרה בה מלאכה, מפני כבודה לא נאמר בקרבנותיה

הקרבה ועשיה, [אלא רק צוין מה צריך להקריב] כאילו אין מלאכה נעשית בהם".

בשבת אין עושים מלאכה, ועם זאת נצטוונו להקריב בה קרבנות ציבור - תמידים ומוספים - פעולה הכוללת כמה וכמה מלאכות, כשחיטה, הבערה ועוד. כדי להדגיש את חשיבותה של השבת ומעלת שמירתה, התורה לא ציינה במפורש את עשיית המלאכה שבקרוב.

ב. עיון בהמשך הפרשה יגלה לנו, שקרבן מוסף של שבת - שני כבשים בלבד - הוא המועט ביותר מבין כל המוספים. וכך כתב החזקוני:

"לא הטריח הקדוש ברוך הוא במוסף של שבת יותר מדאי אלא המוסף שווה לתמיד".

משום קדושת השבת ומנוחתה, לא הטריח ה' את בניו וציוה להקריב שני מוספים בלבד. ג. בכל מוספי המועדים מובאים הן קרבנות עולה והן קרבנות חטאת, ואילו בשבת מובאים רק שני כבשים לעולה ואין קרבן חטאת. וכך כתב החזקוני:

"מפני כבוד שבת, שאין לשחוט בשבת דבר הנאכל לשום אדם, אלא כל הקרבנות לגבוה".

קרבנות עולה עולים כליל על המזבח ואילו קרבן חטאת נאכל גם לכהנים. מפני כבוד השבת שנאסרה בה מלאכה, לא ציוה ה' להקריב בה קרבן הנאכל לאדם אלא רק קרבן העולה כולו על המזבח.

נאמר בפסוק י: "עֲלֵת שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶתוֹ עַל עֲלֵת הַתְּמִיד וְנִסְפָּה"

מפרש רש"י:

"עֲלֵת שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶתוֹ – ולא עולת שבת זו בשבת אחרת, הרי שלא הקריב

בשבת זו שומע אני יקריב שתים לשבת הבאה? תלמוד לומר: 'בשבתו' – מגיד

שאם עבר יומו בטל קרבנו".

אם מסיבה כל שהיא לא הקריבו בשבת את קרבנות המוספים, לא ניתן 'להשלים' בשבת שלאחריה, משום שכל זמן מאיר באורו המיוחד, ועבודת הקרבנות של שבת מסוימת שייכת אליה בלבד.

עוד כתב רש"י: "על עֲלֵת הַתְּמִיד – ...מלבד אותן שני כבשים של עולת התמיד".

קרבן המוסף אינו קרב במקום קרבן התמיד אלא בנוסף אליו.

נסיים בדבריו של בעל ספר החינוך (מצוה תב):

"נצטוו ישראל להקריב שני כבשים קרבן בכל יום שבת, מוסף על קרבן התמיד

של כל יום... והענין כדי שנקבע במחשבתנו עם מעשה הקרבן גודל היום ורוב

קדושתו וכי 'ששת ימים עשה ה' את השמים' וגו'".

קרבן מוסף של ראש חודש (פסוקים יא-טו)

הקדמה - ראש חודש הוא זמן כפרה ותשובה על ימי החודש שעבר

לאחר שעסקנו בקרבן מוסף של שבת, עוברת התורה לקרבן מוסף של ראש חודש, השני בתדירותו. על עניינו של ראש חודש ניתן ללמוד ממטבע הלשון שטבעו חכמים בתפילת מוסף של ראש חודש: "רְאֵשֵׁי חֳדָשִׁים לְעֹמֵד נְתַתָּה, זְמַן כְּפָרָה לְכָל תּוֹלְדוֹתָם..."

ראש חודש וקרבנותיו באים לכפר על ישראל, כפי שמתבאר לשון התפילה באבודרהם: "זמן כפרה לכל תולדותם" – ששעיר ראש חודש מכפר על טומאת מקדש וקדשיו... ויש מפרשים... כי עולת ראש חודש היתה באה לכפר על תולדות ימי החודש...". כלומר – ראש חודש הוא זמן של חשבון נפש על ימי השגרה של החודש שעבר (ישנן קהילות שנוהגות לצום ולומר סליחות בכל ערב ראש חודש). קרבן ראש חודש היה מכפר על מעשיהם של ישראל בימי החודש שעבר.

זמן של התחדשות מוסרית ורוחנית

על הפסוק "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁי חֳדָשִׁים" (שמות יב, ב) כתב הרש"ר הירש: "...התחדשות ירה זו תהיה לכם התחלה של התחדשויות... קידוש החודש היהודי הוא אפוא מוסד, שתכליתו עבור ישראל: חידוש נעורים רוחני ומוסרי, אליו יחתור תמיד לבקרים, ועדיו יגיע על ידי שובו להתוועד עם אלקיו...".

מדי חודש חלה התחדשות בעם ישראל, התחדשות רוחנית ומוסרית של קרבה ודבקות בה, "להתוועד עם אלקיו". לקרבן ראש החודש המכפר יש חלק מהותי בהתחדשות זו.

כוחם של ישראל לקדש את הזמנים

המצוה הראשונה שנצטוו ישראל כעם היא קידוש החודש, כלומר קידוש הזמן (שהרי על פי קידוש החודש נקבעים תאריכי המועדים). במצוה זו מתגלה עיקר כוחם וקדושתם של ישראל. ריבוננו של עולם מסר בידי עמו בחירו את היכולת לקדש את הזמן, ומתוך כך לקדש את המציאות כולה. וכדברי הרצי"ה בשיחותיו (שמות עמ' 130): "כוחם של ישראל לקדש את הזמנים מלמד ומגלה מה זה ישראל, לכן מצוותה הראשונה של התורה היא: 'החדש הזה לכם'".

ועוד כתב (שם עמ' 111): "יש בגמרא הנדרה 'ישראל דקדשינהו לזמנים'. ריבוננו של עולם מקדש את ישראל, ומתוך כך נמשך לישראל הכח הזה לקדש את הזמנים, לקדש את המציאות שלנו בזמן".

נאמר בפסוק יא: "וּבְרֵאשֵׁי חֳדָשִׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַה' פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאֵיל

אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם"

קרבנות ראש חודש וקרבנות שאר המועדים מורכבים משני חלקים: קרבנות עולה וקרבנות חטאת.

קרבנות העולה במוסף ראש חודש הם שני פרים, איל ושבעה כבשים.
ה'פרי' הוא בקר בן שנה ומעלה (עד שלוש שנים), ה'כבש' צריך להיות בן שנה, כלומר בתוך שנתו הראשונה, וה'איל' צריך להיות בן שנה ומעלה (עד שנתיים).

נאמר בפסוקים יב-יג: "וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנַיִם עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְאֵיל הָאֶחָד. וְעֶשְׂרִים עֶשְׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֲלֵה רֵיחַ נִיחַח אִשָּׁה לַה'"

בכל אחד מקרבנות המוספים מפרטת התורה את שיעורן של המנחות המובאות עם הקרבנות. כתב על כך הרמב"ן: "מצינו מנחה כפולה לכבש העומר, וביום העצרת שתיים שני עשרונים חמין... ולכך הוצרך הכתוב לפרש בכל המועדות שלא תשתנה בהם המנחה כאשר נשתנית באלו" – מכיון שישנם קרבנות אשר שיעור המנחה המובאת עימם חורגת מהשיעור הקבוע לפר, לאיל ולכבש, פירטה התורה בכל מועד את שיעורי המנחות, ללמדנו שכאן אין בה שינוי.
כמות השמן בה בוללים כל אחת מהמנחות מפורטת ביפרשת הנסכים שפרשת שלח (במדבר טו, ד-ז).

נאמר בפסוק יד: "וְנִסְפִיָּהֶם חֲצִי הֵהָיִן יְהִיָּה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הֵהָיִן לְאֵיל וְרִבִּיעֵת הֵהָיִן לַכֶּבֶשׂ יִזֶּן, זֹאת עֲלֵת חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה"

כמות היין המנוסכת על המזבח יחד עם כל אחד מהקרבנות מפורטת בקרבן מוסף של ראש חודש ואינה מופיעה שוב במועדים האחרים. על כך כתב הרמב"ן:
"אבל הנסכים לא נשתנו לעולם, לפיכך... הזכירם בראש חודש להזכיר גם נסכי הפר והאילים, ואח"כ לא הוצרך להזכיר כלל...".

כמות נסכי היין - לשור, לאיל או לכבש - היא קבועה בכל המועדים ולכן לא נצרך הכתוב לחזור עליה שוב ושוב בכל אחד מקרבנות המוספים.

עשרון - מידת נפח לדברים יבשים שנהגה בימי קדם (במשקל: 2.2 ק"ג לשיטת החזון איש; 1.6 ק"ג לשיטת רבי חיים נאה).

הין - מידת נפח לנוזלים שנהגה בימי קדם (7.2 ליטר לשיטת החזון איש; 4.1 ליטר לשיטת רבי חיים נאה).

בטבלה שלפנינו מפורטת מידת המנחות והנסכים הבאים עם כל קרבן:

כבש	איל	פר	
-----	-----	----	--

שולת	עשרון	שני עשרונים	שלושה עשרונים
שמן	רביעית היין	שלישית היין	חצי היין
יין	רביעית היין	שלישית היין	חצי היין

"זאת עלת חֲדָשׁ בְּחֻדְשׁוֹ" – כתב רש"י: "שאם עבר יומו בטל קרבנו ושוב אין לו תשלומין". היינו יכולים לחשוב שניתן להשלים את הקרבת קרבן ראש החודש באחד מימי החודש או בראש חודש אחר, אך חז"ל לימדונו שאין הדבר כן. וכתב הרש"י הירש: "...קרבן המועד בא להעלות את התודעה שלנו ולכוון אותה אל שורת הרעיונות המתאימים למועד. ואם דבר זה לא נעשה ביום המועד, אין לו תשלומין ביום אחר, שכן כל יום מביא את הדרישה המיוחדת לו ויש לצאת ידי חובתה בכל מסירות הנפש".

כל מועד מאיר בתכונתו, כפי שהזכרנו בהקדמה, והאור המיוחד לאותו מועד בא לידי ביטוי, בין השאר, בהקרבת המוסף של אותו מועד. אם מסיבה כלשהיא לא הקריבו מוסף של ראש חודש, סגולת היום המכפר על ימי החודש לא מתגלה במלואה, וההתחדשות הרוחנית הראויה לאותו חודש נפגמת. אנו נדרשים להתאמץ בכל כוחנו 'לצאת ידי חובות היום בכל מסירות נפש' לבל נפסיד את סגולת היום.

נאמר בפסוק טו: "...עַל עֹלֹת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ"

כתב רש"י: "וְנִסְכּוֹ – אין וְנִסְכּוֹ מוסב על השעיר, שאין נסכים לחטאת".

המילה וְנִסְכּוֹ מכוונת לנסך הבא עם קרבן התמיד שהוזכר בפסוק ולא לקרבן החטאת, שכן אין נסך בא עמו.

מוסף חג המצות (פסוקים טז-כה)

התורה הקדימה את מוספי השבתות וראשי החדשים, וכעת עוברת התורה לעסוק במוספי שאר המועדים - הימים הטובים השונים במהלך השנה.

ראשון המועדים הוא חג המצות (בלשון התורה שבעת ימי החג נקראים "חג המצות", ורק י"ד בניסן, בו קרב קרבן פסח, נקרא "פסח"), לפי סדר החדשים בתורה, החודש הראשון הוא חודש ניסן, כפי שנאמר (שמות יב, ב): "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁי חֲדָשִׁים רֵאשִׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה".

נאמר בפסוק טז: "וּבַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ פָּסַח לָהּ"

בפתח הציווי על מוספי חג המצות, התורה מזכירה את מצוות הקרבת הפסח ב"ד בניסן בין הערביים, על אף שכבר למדנו על כך באריכות בפרשת בא. וכך כתב המלבי"ם:

"כי במדבר לא עשו רק פסח אחד ויש אומרים שלא נתחייבו בפסח עד שבאו לארץ ועל כן בצווי זה שהיו קרובים לכנס לארץ הזהיר שמענתה יהיה הפסח חובה".

לאורך שנות המדבר, מהשנה השניה לצאתם ממצרים ועד כניסתם לארץ, לא הקריבו ישראל את הפסח, כפי שלמדנו בפרשת בהעלותך (תחילת פרק ט). בתקופת המדבר לא נשבה רוח צפונית ועל כן היה מסוכן לעשות ברית מילה, ומכיון שלא מלו את בניהם לא יכלו להקריב את הפסח בכל שנותיהם במדבר, כי ערל אסור בהקרבת הפסח. כעת, ערב הכניסה לארץ, יש צורך לשוב ולצוות על הקרבת הפסח.

הרצי"ה (שיחות על המועדים עמ' 29) מביא סיבה נוספת לכך שהתורה מזכירה בתחילת פרשת המוספים את קרבן הפסח, וכך כתב:

"פסח הוא יום ההולדת שלנו. ביציאת מצרים הופיע עם 'הנה עם בני ישראל'... מאז ועד הנה אנחנו עם, ומוזה נמשכים חידוש אור התורה בישראל וחידוש מלכות ישראל וכדו'. לכן בגמרא פסח נקרא 'תחילה לרגלים'. הוא הראשון לפי סדר הזמנים, סדר ההיסטוריה. לא רק במובן כרונולוגי הוא ראשון, אלא יותר מזה – במובן הערכי והענייני".

קרבן הפסח הקרב ב"ד בניסן הוא קרבן מיוחד במינו - כל אחד מישראל נמנה עם 'חבורה' ומצווה לאכול כזית מן הפסח. בזמן הקרבת הפסח עמדו הלויים בסמוך למזבח ושרו וניגנו את ההלל עד שנסתיימה ההקרבה. אנשי החבורה היו אוכלים את בשר הקרבן עם מצות ומרורים ומספרים ביציאת מצרים עד אור הבוקר באוירה של קדושה ורוממות. וכך כתב בעל ספר החינוך (מצוה ה): "...שיזכרו היהודים לעולם הניסים הגדולים שעשה להם השם יתברך ביציאת מצרים". ובהמשך (מצוה ז) כתב: "ואנו שאוכלים הפסח לזכרון שיצאנו לחירות להיות ממלכת כהנים ועם קדוש ודאי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושרות". ועוד כתב (מצוה טז): "בתחילת בואנו להיות סגולת כל העמים ממלכת כהנים ועם קדוש, ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו לה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושין נקבע בנפשותינו הדבר לעולם".

בהמשך (מצוה כא) הזכיר החינוך טעם נוסף הנוגע לחיזוק יסודות האמונה, וכך כתב:

"ועל כן אנו אומרים לעולם בברכותינו ובתפילותינו 'זכר ליציאת מצרים', לפי שהוא לנו אות ומופת גמור בחידוש העולם... ועשה לנו אותות מחודשים

גדולים ועצומים, הלא זה משתק כל כופר בחידוש העולם, ומקיים האמונה בדיעת השם יתברך, וכי השגחתו ויכלתו בכללים ובפרטים כולם".

נאמר בפסוקים כ-כא: "וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵים לֶפֶר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֵים לְאֵיל תֵּעָשׂוּ. עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן תֵּעָשֶׂה לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים" ומבאר הרמב"ן: "וטעם 'שלושה עשרנים לפר' – לכל פר מהם...".

המנחות וכן הנסכים מובאים עבור כל אחד מהפרים, האילים והכבשים, ולא כפי שהיה ניתן להבין בטעות - שמובאת רק מנחה אחת עבור פר אחד ותו לא.

נאמר בפסוק כד: "בְּאֵלֶּה תֵּעָשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לַחֵם אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לַה' עַל עוֹלַת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ"

מוספי הפסח קרבים במשך שבעה ימים רצופים ללא כל שינוי בהרכבם. מבאר הרש"ר הירש: "האומה החוגגת את חג ייסודה [יציאת עם ישראל ביציאת מצרים] קרבה אל ה' במשך שבעה ימים, ובכל אחד משבעת הימים האלה היא מבטאת את ייעודה באותו קרבן עצמו (בניגוד לאמור בחג הסוכות שקבוצת הקרבנות משתנה בו מיום ליום); שכן בחג הייסוד [של האומה - פסח] יש להחדיר בלב את הרעיון של ייעוד האומה...".

עבודת קרבנות המוספים יום אחר יום משרישה בלב האומה את תוכנו של חג המצות, "זמן חירותנו", ואת משמעותה של יציאת מצרים.

שביעי של פסח

נאמר בפסוק כה: "וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תֵעָשׂוּ"

משונה שביעי של פסח משאר המועדים, שכן לא הוזכר בו מהם קרבנותיו, אלא כפי שראינו בפסוק הקודם, קרבנות היום השביעי הם חלק מקרבנות שבעת ימי הפסח. מדוע בכל זאת אנו מציינים את יום שביעי של פסח בנפרד?

כתב על כך רש"י בפרשת בשלח (שמות יד, ה): "...וליל שביעי ירדו לים, בשחרית אמרו שירה, והוא יום שביעי של פסח, לכן אנו קורין השירה ביום השביעי".

מצד אחד שביעי של פסח הוא חלק מההודיה הגדולה על יציאתנו ממצרים באותות ובמופתים, ובכך הוא מהווה המשך ישיר של ימי החג הראשונים, ומצד שני נס קריעת הים הוא שלב

משמעותי בגאולתם של ישראל ועומד בפני עצמו. שנות השעבוד הארוכות והמפרכות השפיעו השפעה עמוקה על נפשם של ישראל שהתרגלה לחיי עבדות והשפלה ופחד מתמיד מפרעה ובני עמו. הנס המופלא של קריעת ים סוף ומותם של פרעה וחילו בים, נסכו בבני ישראל ביטחון וסילקו את רגשי השפלות וההכנעה שהיו נחלתם בהיותם עבדים לפרעה ולנוגשיו. על ידי נס קריעת הים התעלו ישראל, הגיעו למדרגת נבואה ואמרו שירה מופלאה מתוך שבח והודיה על הנס שאירע להם. בשירתם זו ניבאו על כיבוש הארץ, בנין בית המקדש, והכריזו בביטחון גדול "ה' יִמְלֹךְ לְעֵלָם וָעַד".

שביעי של פסח הוא 'מקרא קודש' ואסור במלאכה, כדי שנוכל להתייחד עם הנס המופלא שעשה ה' לנו ולאבותינו. ביום זה שוחררנו שחרור מלא מעבדותנו ומתוך כך זכינו להגיע למדרגת נבואה עליונה. ביום זה אנו נקהלים ואומרים בלב מלא הודיה והלל את שירת הים.

מוספי חג השבועות (פסוקים כו-לא)

נאמר בפסוק כו: "וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים בְּהִקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' בְּשִׁבְעַת־יָמִים, מִקְרָא

קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ"

חג השבועות נקרא כאן בשם "יום הַבְּפוּרִים".

מבאר החזקוני: "על שם שמשם והלאה מביאין בכורי אדמה קורוהו 'יום הבכורים'".

הביכורים הם הפירות משבעת המינים הראשונים שהבשילו, וחובה להביאם לבית המקדש וליתנם לכהנים. זמן הבאת הביכורים מתחיל בחג השבועות ונמשך עד חנוכה. חג השבועות מכונה בלשון התורה 'יום הַבְּפוּרִים' מפני שבו מתחיל זמן הבאת הביכורים, כמובא במשנה במסכת ביכורים (פ"א, מ"י):

"אין מביאים ביכורים קודם לעצרת [חג השבועות]. אנשי הר צבועים הביאו

ביכוריהם קודם לעצרת ולא קיבלו מהם, מפני הכתוב שבתורה: 'והג הקציר

בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה' (שמות כג, טז)".

רש"י פירש: "חג השבועות קרוי 'בְּפוּרִי קְצִיר הַטִּיִּם' (שמות לד, כב) על שם שתי הלחם, שהם ראשונים למנחת הטיס הבאים מן החדש".

לדברי רש"י, החג נקרא "יום הַבְּפוּרִים" על שם הקרבן המיוחד הקרב ביום זה, כפי שממשיך הפסוק ומלמדנו:

"בְּהִקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה'" - בחג השבועות מקריבים מנחה מהתבואה החדשה שגדלה

בשנה זו. מנחה זו מורכבת משתי חלות העשויות סולת, ונקראת 'שתי הלחם'.

עד לחג השבועות, המנחות שהוקרבו בבית המקדש הובאו אך ורק מן התבואה הישנה, שגדלה בשנה שעברה. 'שתי הלחם' הינה המנחה הראשונה המובאת מהתבואה החדשה ולכן היא נקראת

"מְנַחֵה חֶדְשָׁה". לאחר הקרבת שתי הלחם ניתן להביא גם את שאר המנחות מהתבואה החדשה, וכדברי הגמרא במנחות (פד ע"ב):

"קרְבַן ראשית – שתהא ראשית לכל המנחות, וכן הוא אומר: 'בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם'."

האברבנאל (בחומש ויקרא פרק כג) מבאר, שבהקרבת 'שתי הלחם' אנו מבטאים את רגשי הכרת הטוב שלנו על החסדים הגדולים שעושה עמנו ה':

"...שיקריבו בעבור שמחת הלחם, שהיא קציר חיטים, המנחה החדשה ההיא לה', לשבח ולהודות לשמו על אשר לא נפסדה תבואת החטה."

בתורה לא מוזכר כלל שחג השבועות הוא 'חג מתן תורה', וכך כתב **הכלי יקר** (ויקרא כג, טז):

"והקרבתם מנחה חדשה לה' – ...ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה... – שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע, לפי שצריך האדם שיחיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאילו באותו יום קיבלה מהר סיני... ועל כן אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה, להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום."

מעמד הר סיני איננו מאורע חד פעמי; הוא מעמד נצחי שמפעם בליבה של האומה לאורך הדורות כולם. אדם מישראל צריך לחוש כאילו בכל יום הוא מקבל את התורה מחדש ומוצא בה טעם חדש.

בחומש שמות (פרק כג פסוק טז) נקרא החג **"חג הקציר"**, מפני שבתקופה זו מתחיל קציר החיטה.

בקרבן 'שתי הלחם' מביע עם ישראל את תודתו לה' על הברכה השורה ביבול הגדל בשדותיו. **בפרשת אמור** (ויקרא כג, פסוקים יח-יט) למדנו על הקרבנות המובאים יחד עם שתי הלחם: **"והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר אחד ואילים שנים יהיו עולה לה', ומנחתם ונספיהם אשה ריח ניחח לה'. ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים."**

אם כן, עם שתי הלחם מובאים שבעה כבשים, פר ושני אילים כקרבנות עולה, שעיר לחטאת ושני כבשים לשלמים. יש לשים לב לכך שקרבנות המוסף הנאמרים בפרשתנו הינם קרבנות אחרים, מלבד אלה המוזכרים בפרשת אמור.

"בשבעתיכם"

כתב רס"ג: **"...אחרי שבועותיכם"**.

כאשר ימלאו שבעת השבועות שנצטוונו לספור מהקרבת העומר נחוג את חג השבועות. העובדה שהתורה אינה מציינת את התאריך של חג השבועות, אלא מצווה לספור שבעה שבועות מפסח, רומזת לכך שיש קשר בין פסח לשבועות וכל מטרת היציאה ממצרים היתה להביא את ישראל אל הר סיני ולתת להם את התורה. וכך כתב בעל **ספר החינוך** (מצוה שו):

"לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל... והיא העיקר והסיבה שנאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה... והיא תכלית הטובה שלהם, וענין גדול הוא להם יותר מן החירות מעבדות... ומפני כן... נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו... כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא".

נאמר בפסוק ל: "שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם"

במוספי ראש חודש ושאר המועדים מפורש שהשעיר בא לקרבן חטאת, ואילו בשעיר המוסף של חג השבועות לא מוזכר הביטוי 'חטאת'. בירושלמי במסכת ראש השנה (פ"ד, ה"ח) מבואר:
 "רב משרשיא בשם רב אידי: בכל הקרבנות כתיב 'חטא', ובעצרת [שבועות] אין כתיב 'חטא'. אמר להם הקב"ה: מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם".

המפגש עם דבר ה' במעמד הר סיני רומם את ישראל למדרגה כה גבוהה עד שנטהרו והתנקו מכל חטאיהם.

בכל שנה ושנה כשמגיע חג השבועות, זמן מתן תורתנו, מופיעה מחדש אותה הארה גדולה ועם ישראל שב ומקבל את התורה ואת האחריות הגדולה לשאת את שם ה' בעולם, כפי שכתב בעל קרבן העדה (על הירושלמי שם):

"בכל שנה בעצרת הוא כיום אשר עמדנו לפני הר סיני ומקבלים התורה מחדש".

מעלה מיוחדת זו של חג השבועות באה לידי ביטוי בקרבן ייחודי שלא מצאנו כמותו בכל הקרבנות. כאמור, יחד עם 'שתי הלחם' מביאים שני כבשים כקרבן שלמים. כבשים אלה הם קרבן הציבור היחיד שבא כשלמים!

הרמ"א (רבי משה איסרליש, בעל ההגהות על השולחן ערוך) מסביר בספרו תורת העולה (חלק שני פרק יב) שקרבן שלמים, "שמטילים שלום בעולם" (רש"י ויקרא ג, א), אינו יכול לבוא במצב של חטא, "ולזה אין הציבור מביאין שלמים, כי אי אפשר שלא יחטא אחד מן הציבור... אמנם בעצרת שבו היה מתן תורה והיו אז שלמים... הרי ראויים להקריב שלמים בו ביום...".

נאמר בפסוק לא: "מִלְבָּד עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ, תְּמִימִם יְהִיוּ לָכֶם וְנִסְבִּיהֶם".

חז"ל לומדים מלשון הפסוק, שכשם שקרבנות הבהמה צריכים להיות ראויים להקרבה, ללא חסרונות ומומים, כך גם הנסכים, כפי שכתב רש"י: "אף הנסכים יהיו תמימים. למדו רבותינו מכאן שהיין שהעלה קמחין פסול לנסכים".

מבט לתלמיד

לסיכום, מלבד קרבנות התמיד הקריבו בחג השבועות עוד עשרים וארבעה קרבנות: **קרבנות המוסף**: שני פרים, איל אחד ושבעה כבשים לעולה; שער עיזים אחד לחטאת. **קרבנות הבאים עם שתי הלחם**: פר אחד, שני אילים ושבעה כבשים לעולה; שני כבשים לשלמים; שער אחד לחטאת.

רעיונות מרכזיים בפרק כח

הקדמה לציווי על קרבנות הציבור

- קרבת ה' - קרבנות הציבור מקרבים את האומה לאלקיה.
- קרבנות הציבור מזכירים לעם ישראל, באופן תמידי, את תפקידו.

מדוע קרבנות התמיד והמוספים מופיעים בסמוך לכניסה לארץ?

- ניסיונות תקופת המדבר משלימים את קומתם הרוחנית של ישראל, ולכן לקראת כניסת בני ישראל לארצם מתגלה השראת השכינה בעוצמה רבה יותר על ידי קרבנות הציבור.

קרבן התמיד

- אהבת ה' לישראל אינה תלויה במעשים - קרבנות הציבור באים גם כשעם ישראל במצב של טומאה.
- תפקיד המעמדות - לעורר בכל ערי ישראל את תודעת ההשתתפות של כלל האומה בהקרבת התמיד בירושלים.
- מהות קרבן התמיד - להחדיר בלב העם את ההשתוקקות המתמדת לחיי קדושה וקרבת ה'.
- קרבן התמיד מכונה 'לחמי' - כי הוא מלחים ומחבר את ישראל לאביהם שבשמים.
- הקב"ה מחבב את הקרבנות - מקרבן תמיד למדים שהקב"ה מחבב את הקרבנות.
- קרבן תמיד מוקרב בכל מצב - בגלל חשיבותו, קרבן תמיד מוקרב תמיד, אפילו בטומאה, בשבת ובזמן מלחמה.
- מביאים כבש מובחר לקרבן תמיד - כדי לבטא את הכבוד והשמחה שבליבנו על כך שבזכות הקרבתו אנו מתקדשים ומתרוממים אל ה'.
- אהבת ה' לישראל - קרבן תמיד הוא המשך לדבקות ואהבת ה' שהיתה לרגלי הר סיני קודם מתן תורה..
- קרבן תמיד קרב ביום ובלילה - כדי לבטא בכך שעם ישראל דבק בה' באופן תמידי.
- קרבן תמיד מביא נחת רוח לה' - בכך שאמר ה' ונעשה רצונו.

פתיחה לפרשת המוספים

- כל זמן מאיר בתכונתו - בכל מועד אנו חוזרים ונפגשים עם אותו האור ואותה הקדושה המיוחדים למועד זה, ועל ידי כך אנו מתחדשים ומטהרים את חיינו.
- המועדים נקראים 'מקראי קודש' - המועדים מובדלים ומקודשים, ומתוך כך נתייחדו לאכילה ושתייה, כסות נקיה ואיסור מלאכה, קידוש על היין ותפילה והלל.
- המועדים נאסרו במלאכה - על מנת שיוכלו ישראל להתבונן במהות היום, לספר על הניסים והנפלאות שעשה ה' לישראל, ולהתאסף וללמוד תורה.

- **במועדים מביאים קרבנות עולה** - על מנת שנוכל בעזרתם להתעלות ולהתקדש בקדושת המועד.
- **במועדים מביאים קרבן חטאת** - קרבן זה מכפר על טומאת מקדש וקדשיו וקובע בליבנו את היחס הנכון כלפי הקודש והמקדש.
- **במועדים מקריבים מנחת נסכים** - בכך אנו מבטאים את הכרת הטוב שבלבנו על השפע שניתן לנו ומפרישים מן הסולת השמן והיין שברשותנו לעבודת ה'.
- **בזמן הקרבת הנסכים היו הכהנים מריעים, הלויים שרים וישראל משתחוים** - מעשים אלה מבטאים את תחושת הרוממות והדבקות שאחזו בעם בזמן הקרבת מנחות הנסכים.
- **השפעת מוספי המועדים על עם ישראל** - מעמד הקרבת המוספים הותיר רושם עז בליבם של באי המקדש וליווה אותם גם בימי החול שלאחר החג.

קרבן מוסף של שבת

- שביתת המלאכה בשבת מאפשרת לאדם לעסוק בדברי אלקים ולהתקרב לה'.
- **בשבת מביאים שני כבשים בלבד** - משום קדושת השבת ומנוחתה.
- **קרבן מוסף של שבת קובע במחשבותינו את גודל היום וקדושתו** - השבת מעידה על בריאת העולם, ומכאן מעלתה וקדושתה.

קרבן מוסף של ראש חודש

- **מוסף ראש חודש מכפר על מעשי האדם בחודש שעבר** - ראש חודש הוא זמן של חשבון נפש ותשובה על כישלונותינו בחודש שעבר.
- **ראש חודש הוא זמן של התחדשות רוחנית ומוסרית** - כוח זה מתעורר בעם ישראל בזכות מוסף ראש חודש.
- **ישראל מקדשים את הזמנים** - הקב"ה מקדש את ישראל ומתוך כך יש בכוחנו לקדש את הזמן על ידי קידוש ראשי החודשים.
- **ההקפדה להביא את קרבן ראש חודש בזמנו** - על מנת לא להפסיד את אורו המיוחד של הקרבן.

מוסף חג המצות

- **פסח הוא ראשון המועדים** - פסח הוא 'יום ההולדת' של עם ישראל, וממנו נמשך אורם של ישראל בעולם.
- **קרבן פסח נעשה ב"עסק גדול"** - הלל בהקרבתו, שמחה באכילתו וסיפור נפלאות ה' עד אור הבוקר.
- **מוספי חג המצות קרבים בשבעת ימי החג ללא כל שינוי** - להשריש בלב ישראל את אורו המיוחד של החג ומשמעותו הרוחנית לדורות.

שביעי של פסח

- **נס קריעת ים סוף** - בשביעי של פסח אנו מציינים את השחרור הגמור מעבדות לחירות, את השירה הנבואית המופלאה ששרו ישראל על הים מתוך הודיה גדולה לה', תוך הזכרת כיבוש הארץ, בנין בית המקדש והכרזת "ה' ימלוך לעולם ועד".

מוספי חג השבועות

- **חג השבועות נקרא 'יום הביכורים'** - על שם השבח וההודיה על הצלחת התבואה בשדותינו.
- **לא מוזכר בתורה שחג השבועות הוא 'חג מתן תורה'** - על מנת שנקבע בליבנו שמתן תורה איננו מצומצם ליום אחד, אלא מתחדש בקרבנו בכל יום ויום, וכאילו ניתן לנו מהר סיני בכל יום מחדש.
- **חג השבועות** - שמו של החג נקרא על שם השבועות שאנו מונים מפסח ועד מתן תורה מתוך השתוקקות וציפיה לקבלת התורה שהיא התכלית שלשמה יצאנו ממצרים.
- **השעיר המובא בשבועות לא נקרא בתורה 'חטאת'** - קבלת עול התורה מכפרת על נפשותינו, כאילו לא חטאנו מעולם.
- **בחג השבועות מביאים שלמי ציבור** - קרבן זה ייחודי לחג השבועות, להורות שבמתן תורה התעלו ישראל למדרגה עליונה והיו שלמים במעלתם.

פרק כט

בפרקנו ארבעה נושאים עיקריים:

1. קרבן מוסף של ראש השנה
2. קרבן מוסף של יום הכיפורים
3. קרבנות מוסף של חג סוכות
4. קרבן מוסף של שמיני עצרת

קרבנות המוסף של החודש השביעי

בפרק הקודם למדנו על מוספי השבת הבאים מידי שבוע, מוספי ראש חודש הבאים מידי חודש ואחריהם מוספי חג המצות וחג השבועות הבאים במועדיהם. בפרק זה נלמד על מוספי חגי תשרי, **"הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי"** - מראש השנה ועד שמיני עצרת.

פסוקי מוספי המועדים, בדומה לפרשת המועדות, אינם עוסקים במהותם של המועדים, הגם שהקרבת המוספים היא ללא ספק פועל יוצא של הימים המקודשים וביטוי למהותם. לכן כהקדמה לפסוקים אלה נפגיש את התלמידים עם התכנים המרוממים של ימי המועדים. כתב הרש"ר הירש (במדבר כט, א):

"...החודש השביעי קורא לנו להתבונן בעצמנו ולסקור את חיינו שעברו; בחודש זה נבחן, אלו הם הפירות שהבשילו בנו על ידי החירות, התורה וברכת הנכסים, על ידי השבתות, ראשי חודשים, החגים וקדשי ישראל. מה שנעשה כל השנה דרך סמל במעשי הקרבנות שבמקדש – יתגשם עתה בחיים, במציאות ממשית בחיי כל יחיד. כי בחודש זה נשוב לקרבת ה', ניוולד מחדש בעקבות הכפרה ועל ידי כך נזכה לעבוד את ה' בשמחה".

תקופת מועדי תשרי היא תקופה של התבוננות עמוקה על תוכן חיינו. ימי החגים הם הזדמנות להתחדשות והתקדמות בעבודת ה'. בכל שנה אנו נולדים מחדש ועוברים תהליך של תשובה והתקרבות.

קרבן מוסף של ראש השנה (פסוקים א-ו)

הקדמה

חודש תשרי, החודש השביעי, מלא וגדוש בשפע של מועדי קודש. נאמר **במדרש רבה** (ויקרא פרשה כט סימן יא): **"כל השביעין חביבין לעולם... בחדשים שביעי חביב, שנאמר: 'בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ' (ויקרא כג, כד)".**

בראש השנה מתגלה מלכות ה' בעולם, וכלולים בו עניינים עמוקים ונשגבים. כהקדמה לקרבנות המוסף של ראש השנה נדבר מעט על תפילת מוסף של ראש השנה, שהיא בבחינת "וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ".

בתפילת מוסף של ראש השנה אנו אומרים עשרה פסוקים מן התנ"ך שמוזכר בהם ענין 'מלכות ה' בעולם, עשרה פסוקים שמוזכר בהם ענין 'זיכרון ה'', ועשרה פסוקים שמוזכר בהם 'שופר'. וכך אמרו בגמרא (ראש השנה טז ע"א): "אמרו לפני בראש השנה מלכות, זכרונות ושופרות. מלכות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה, בשופר".

השופר מזכיר ומעורר גם את ה'מלכויות' וגם את ה'זכרונות', ולכן תוקעים בשופר לא רק בסיום פסוקי ה'שופרות' אלא גם בסיום פסוקי ה'מלכויות' וה'זכרונות'.

א. מלכויות - בראש השנה מתגלה מלכות ה':

בראש השנה הסתיימו בריאת העולם ויצירת האדם, והופיעה מלכות ה' בעולם. וכדברי המהר"ל מפראג (גבורות ה' פרק מו): "...ראש השנה ויום הכיפורים הוא במה שהוא יתברך מלך ואדון העולם... ולפיכך מזכירים באלו הימים מלכותו יותר". וכך אנו אומרים בתפילת מוסף של ראש השנה: "מלוך על כל העולם כולו בכבודך... ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה... ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ...". מידי ראש השנה אנו ממליכים את ריבונו של עולם עלינו ומתפללים שהעולם כולו יכיר במלכותו ויכריז בקול גדול: "ה' אלקי ישראל מלך!!".

ב. זיכרונות - בראש השנה ה' זוכר, פוקד ודן את כל באי העולם ומתגלה רצונו למחול לבניו: ראש השנה הוא יום דין לכל באי עולם, וכך אמרו חז"ל במסכת ראש השנה (פ"א, מ"ב): "...בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון [אחד אחד], שנאמר: 'הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם [ה' ברא את לב כל ברואיו], הַמְבִּיֵן אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם [מכיון שה' בראם, הוא מבין ויודע מה יהיו מעשיהם] (תהלים לג, טו)...".

על בריאת האדם בראש השנה אמרו חז"ל במדרש (ויקרא רבה כט, א):

"בשעה ראשונה עלה במחשבה... בשביעי נפח בו נשמה... בתשיעי נצטווה [לא לאכול מעץ הדעת], בעשירי עבר [על ציוויו], באחד עשר נידון, בשנים עשר יצא בדימוס] - ניצל מעונש... אמר הקב"ה לאדם: זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין היום הזה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך לעמוד לפני בדין ביום זה ויוצאין לפני בדימוס".

בראש השנה הקב"ה זוכר ודן את כל ברואיו וחפץ למחול לכולם, ובפרט לבניו בחיריו המוסרים את נפשם למען שמו לאחר שכרת אתם ברית עולם. בתפילת מוסף של ראש השנה אנו אומרים:

"אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם... כי זכר כל המעשים לפניך בא ואתה דורש מעשה כולם... זכרנו בזיכרון טוב לפניך... וזכור לנו ה' אלקינו את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה... ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור. ברוך אתה ה' זוכר הברית".

ג. שופרות - בראש השנה תקיעת השופר מזכירה ומעוררת את קול השופר של מתן תורה ואת השופר הגדול שישמע לעתיד לבוא:

אמר הרצי"ה בשיחותיו על המועדים (עמ' 32):

"קולות אלקיים נמשכים אלינו ממעמד הר סיני... את הקול המקורי והיסודי הזה אנו מחדירים לתוכנו... אנחנו עם יודעי תרועה אשרי העם יודעי תרועה... ואנו מודיעים והודענו לכל, שיש מלך עולם לכל העולם".

ועוד כתוב שם (בעמ' 24):

"השופר השלישי בהיסטוריה אחרי הראשית של קרן עקדת יצחק ודרך השופר של מתן תורה הוא האחרית של תקיעת השופר הגדול לעתיד לבוא... כשישראל מתגלה בשלמותו-תמימותו, מסודר בארצו, במלוכה ומקדש, כהונה ונבואה, אז מופיע שופר של משיח".

וכך אנו אומרים בתפילת מוסף של ראש השנה:

"אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם... על הר סיני... ובקול שופר עליהם הופעת... ונאמר: 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול'... והביאנו לציון עירך ברינה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם... ברוך אתה ה' שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים".

מוספי ראש השנה

נאמר בפסוק א: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם, פֶּלַח מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ, יוֹם תְּרֹעָה יִהְיֶה לָכֶם"

כפי שהבאנו לעיל, 'מקרא קודש' מובנו קידוש היום באכילה, שתיה וכסות נקיה.

אומרים חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני ואתחנן רמז תתכה):

"מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו (דברים כ, ז) - איזו אומה כאומה זו שיודעת אופיה [- הנהגתו] של אלוהיה. בנוהג שבעולם, אדם יודע שיש לו דין, לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל שעריו ואינו חותך ציפורניו, לפי שאינו יודע היאך דינו יוצא. אבל ישראל אינן כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחין שערן ומחתכין ציפורניהן ואוכלין ושותין ושמהין בראש השנה,

לפי שיודעין שהקב"ה עושה להם נסים ומוציא דינם לכף זכות וקורע להם גזר דינם".

ישראל, אשר יודעים את אהבת ה' אליהם וממליכים אותו עליהם ועל העולם כולו בראש השנה, שמחים במלכות ה' ומאמינים שהקב"ה דן אותם לטובה. משום כך הם אינם מתענים ודואגים בראש השנה אלא "אוכלין ושותין ושמחין" מתוך תשובה ורוממות רוח גדולה, כציווי ה': "מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם".

"יום תרועה יהיה לכם"

מפסוק זה למדו חז"ל את מצות היום המיוחדת של ראש השנה - מצות שמיעת קול השופר, כפי שכותב ספר החינוך (מצוה תה):

"שנצטוינו לשמוע קול שופר ביום ראשון של תשרי שהוא ראש השנה... שנאמר: 'יום תרועה יהיה לכם'. ואף על פי שאין כאן [בלשון הפסוק] זכר לתרועה זו, אם בשופר או במצלתים או בכל שאר כלי ניגון, מפי השמועה למדו ז"ל, שהיא בשופר".

בלשון הפסוק אין מוזכר האופן בו צריך להריע, אך חז"ל קיבלו במסורת שכוונת הפסוק היא שנתקע בשופר.

טעמים שונים נאמרו בביאור עניינה של תקיעת השופר. נביא כאן שניים מהעיקריים שבהם. הרמב"ם כתב (בהלכות תשובה ג, ד): "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר - עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם...".

תקיעת השופר, אף שהיא גזירת הכתוב, באה היא גם לעורר את האדם לתשובה. והאבודרהם כתב: "כתב רבנו סעדיה, מה שצונו הבורא יתברך לתקוע בשופר בראש השנה... מפני שהיום היתה תחילת הבריאה, שבו ברא הקב"ה את העולם ומלך עליו, וכן עושין המלכים בתחילת מלכותם, שתוקעים לפניהם בהצוצרות ובקרנות... וכן אנו ממליכין עלינו את הבורא ליום זה...".

תקיעת השופר מבטאת ומכריזה, במיוחד ביום בריאת העולם, שאנו מקבלים עלינו את מלכות ה'.

מבט לתלמיד

ראש השנה הוא יום של יראה עמוקה מחד, ומאידך - יום של רוממות ושמחה. תקיעת השופר כוללת בתוכה את שני הצדדים - הכרזת מלכות ה' והתעוררות התשובה. נפגיש את התלמידים עם הצדדים השונים הנראים כסותרים, אך לאמתו של דבר הם משלימים ומעמיקים זה את זה.

במדרש ויקרא רבה (כט, ד) מתבאר שתקיעת השופר של ישראל בראש השנה חביבה עד מאד לפני ה':

"אמר רבי יאשיה, כתיב: 'אשרי העם יודעי תרועה' (תהלים פט, טז), וכי אין אומות העולם יודעים להריע? כמה קרנות יש להן... אלא שהן [ישראל] מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים".

כאשר ישראל ממליכים את ה' בתקיעת השופר ומתעוררים מתוך כך לתשובה, מתמלא ה' ברחמים עליהם ודן אותם לזכות.

בעל הכלי יקר בספרו **עוללות אפרים** (ח"ב מאמר רכב) מבאר מדוע לא פירשה התורה במה תוקעים:

"ומעם העלם התרועה [שהיא בשופר], הוא כדי שיריעו גם בפה, בתפילה ותחנונים".

אילו הציווי על השופר היה מפורש בתורה, היינו עלולים לשים מבטחנו בתקיעה ולהקל ראש בעבודת התפילה והתחנונים. לכן הסתירה התורה את מצוות השופר ובכך ביטאה את חשיבות תפילתם של ישראל לפני ה'.

מבט לתלמיד

נדגיש לתלמידים את חשיבות מסורת התורה שבעל פה, שבלעדיה אי אפשר להבין כראוי את רצון ה' המתגלה בתורה. התורה קראה לראש השנה 'יום תרועה', אך לא הסבירה מה משמעות הדבר. רק על ידי מסורת התורה שבעל פה יודעים אנו לעמוד על רצון ה' ולהבין את הציווי שבפסוק.

נאמר בפסוק ב: "וַעֲשִׂיתֶם עֲלֶיהָ לְרִיחַ נִיחַח לַה' פֶּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים

בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִים"

שונה קרבן המוסף של ראש השנה ממוספי חג המצות ויום הבכורים עליהם למדנו בפרק הקודם. בחג המצות וביום הבכורים הובאו שני פרים לעולה ואילו בראש השנה מקריבים פר אחד.

נאמר בפסוק ו: "מִלֶּבֶד עֲלֵת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם

כַּמִּשְׁפָּט לְרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה לַה'"

כתב רש"י: "מוספי ראש חודש שהוא ביום ראש השנה".

ראש השנה חל בראש חודש, לכן מלבד קרבנות המוסף המיוחדים לראש השנה, מקריבים בו גם את קרבנות המוסף של ראש חודש.

קרבן מוסף של יום הכיפורים (פסוקים ז-יא)

הקדמה - יום הכיפורים יום סליחה ומחילה לדורות עולם

ביום הכיפורים התרצה ה' לסלוח לישראל לאחר חטא העגל, כדברי רש"י (דברים ט, יח):

"...עשה [משה רבנו בהר] עוד ארבעים יום, נמצאו כלים [- נגמרים] ביום הכיפורים.

בו ביום נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה, ואמר לו למושה: 'סלחתי

כדברך' (במדבר יד, כ). לכך הוקבע למחילה ולסליחה".

חז"ל (תנא דבי אליהו זוטא פרק ד) מתארים את מאמציהם של ישראל לכפר על חטא העגל:

"...וארבעים יום האמצעיים של משה... היו ישראל מתאבלין ונוהגין אבלות

בעצמן... ובארבעים יום האחרונים... גזרו יום צום ותענית. ויום האחרון

שבכולם, שהוא סוף ארבעים יום, גזרו תענית ולנו בתעניתם, כדי שלא ישלח

בהם יצר הרע. ולמחרת השכימו ועלו לפני הר סיני, ישראל היו בוכים לקראת

משה, והוא היה בוכה לקראתם, עד שעלתה בכייתם למרום. באותה שעה

נתגלגלו רחמיו של הקב"ה על ישראל וקיבל את תשובתם. בישרה אותם רוח

הקודש בשורות טובות ונחמות, ואמר הקדוש ברוך הוא לישראל: בני, נשבע

אני בשמי הגדול שלי ובכסא הכבוד שלי, שתהא לכם בכיה זו לששון ולשמחה

גדולה, ויהיה לכם יום זה יום סליחה וכפרה ומחילה לכם ולבניכם ולבני בניכם

עד סוף כל הדורות".

תשובתם הזכה והנקייה של ישראל ורצונם לתקן את חטאם ולשוב לדבקות שהיתה להם קודם

חטא העגל, הביאה לגילוי אהבת ה' לישראל, לקבלת תשובתם, ולקביעת יום הכיפורים כיום

סליחה וכפרה לדורי דורות.

נאמר בפסוק ז: "וּבַעֲשׂוֹר לְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת

נַפְשֵׁיכֶם, כָּל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ"

הגדרתו של יום הכפורים הינה: "וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם, כָּל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ".

מבאר הרב צבי יהודה בשיחותיו (שיחות הרצי"ה למועדים, יום הכפורים שיחה א): "עבודת

היום הזה היא שלילה, כפי שמגדיר הרמב"ם בהלכותיו: 'יום שביתת העשור'... שבתון

ממלאכה, שבתון מאכילה. עניינו של יום הכפורים זה: לא! לא שייכות למציאות היי

הגוף בעולם הזה, שלילה מוחלטת של מציאות אופן החיים של העולם הזה... כולנו עולים לדרגת מלאכי השרת... יש להבין שמצב זה... אינו שלילה בעלמא, אלא

חיוביות גדולה של התרוממות מעל כל הצמצומים והסיבוכים שבעולם הזה."

הצום ואיסור המלאכה ביום הכפורים מאפשרים לנו, אחת בשנה, להתרומם ולהתדמות למלאכים, אשר אינם משועבדים למגבלות העולם הזה. ביום זה מופיע בחיינו הגודל הפנימי שלנו, אשר אינו נחשף במהלך ימי השנה הרגילים.

כך נאמר בפרקי דרבי אליעזר (פרק ארבעים וששה): "...ראה השמן שלא נמצא בהם [בישראל] חטא ביום הכפורים, אמר לפניו: רבוננו של עולם, יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים... מה מלאכי השרת אין להם אכילה ושתייה, כך ישראל אין להם אכילה ושתייה ביום הכפורים..."

ובעולת ראייה (ח"א עמ' קלט) כתב מרן הרב קוק:

"...יום הכפורים עצמו הוא התוכן הפנימי של השנה, ונקרא בשביל כך 'אחת בשנה', מידה אחת ומיוחדת המאירה בתוך השנה, ויש לו בשביל כך שלושה ערכים: ערך היום לעצמו, בתור יום קדוש מיוחד פנימי בתכונת אורו, וערך העלאתו את כל השנה שעברה, וערך השפעתו להכשיר להעלאה גם את השנה הבאה."

מבט לתלמיד

יום הכיפורים נתפס לעיתים, בטעות, כיום של צער ומרירות. אך לאמיתו של דבר, זהו יום של שמחה גדולה - יום של קרבת אלקים מיוחדת ואהבה מופלאה של ה' לעמו, המתבטאת במחילת חטאיהם של ישראל.

נאמר בפסוק ח: "וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֵהּ לַה' רִיחַ נִיחֹחַ, פֶּרֶן בֶּן בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה, תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם"

כמו בראש השנה, גם ביום הכפורים מקריבים פר אחד לעולה ולא שניים.

נאמר בפסוק יא: "שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מְלֶבֶד חֲטָאת הַכֹּפָרִים וְעֵלֶת הַתָּמִיד

וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם"

בשונה מקרבנות המוסף של המועדים הקודמים, שבהם נכתב ששעיר חטאת בא "לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם" (במדבר כת, כב, ל; כט, ה), ביחס לשעיר המוקרב ביום הכיפורים לא ציינה התורה שבא לכפרה. מסביר הנצי"ב בהעמק דבר:

"ולא כתיב 'לכפר עליכם' כמו ברגלים, משום דכל העבירות מתכפרין על ידי קרבנות היום, ולא באה חטאת מוסף אלא בשביל טומאת מקדש וקדשיו."

החטא היחיד שעליו מכפרים שעירי החטאת של מוספי יום הכיפורים הוא טומאת מקדש וקדשיו, מפני שעל החטאים האחרים קרבנות היום מכפרים.

יום הכיפורים הוא היום הקדוש בשנה. ביום זה ניתנו לוחות שניים, והוא נקבע כיום סליחה וכפרה ומחילת עוונות. ביום זה עומדים ישראל בעזרה, צופים בעבודות היום ומחכים לשמוע את השם המפורש יוצא מפי הכהן הגדול בקדושה ובטהרה, וכך אומרת **המשנה ביומא** (פ"ו, מ"ב):

"והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם ואומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

לאור האמור נתאר את הרוממות והטהרה שליוו את העם בזמן הקרבת מוספי היום הקדוש, כאשר שירת הלויים נשמעת ברקע בשעת ניסוך היין.

קרבנות מוסף של חג הסוכות (פסוקים יב-לד)

שמחת חג הסוכות

בהמשך החודש השביעי, לאחר ראש השנה ויום הכיפורים, מגיע חג הסוכות, הנקרא בתורה גם **"חג האסיף"** (שמות כג, טז; לד, כב).

בחג הסוכות נאמר ציווי מיוחד על שמחת החג: **"וְשִׂמְחֶתָּ בַּחֲגֹךָ... וְהָיְתָ אִתָּךְ שִׂמְחָה"** (דברים טז, יד-טו), ואף בנוסח התפילה נקרא הוא **"זמן שמחתנו"**. וכתב הרמב"ם: **"אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר: וְשִׂמְחֶתָּ לַפָּנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים" (ויקרא כג, ז).**

מה טעמה של שמחה מיוחדת זו?

בדרשות תלמיד הרשב"א, ר"י אבן שועיב (דרשה ליום ראשון של סוכות) מבואר: **"ויש לשאול, מה טעם אנו אומרים 'זמן שמחתנו' בזה החג יותר משאר החגים שאנחנו מצווים לשמוח בהן כמו בזה החג. התשובה בזה כי בעבור שישראל יצאו נקיים מהעוונות והפשעים... ועוד שהוא זמן האסיף ואדם שמח מתבואותיו, ולכן צוה השם שזכור נפלאותיו... ונודה למי שהכל שלו ואנו מניחין הכל לעבודתו..."**

שני עניינים עיקריים גורמים לשמחה המיוחדת שבחג הסוכות:

א. **הכפרה והטהרה להם זכינו ביום הכיפורים** - החטאים והעוונות ותחושת הריחוק מרצון ה', מעיקים ומכבידים על אדם מישראל יותר מכל. בחלוף ימי התשובה, לאחר מחילת העוונות ביום הכיפורים, אנו חשים אהובים ורצויים לפני ה', וכדברי הרמב"ם (הלכות תשובה ז, ו): **"התשובה מקרבת את הרחוקים. אמש היה זה שנאווי לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד, קרוב וידיד"**. לאחר השחרור ממועקת החטא מגיע חג הסוכות, זמן שמחתנו, בו מתפרצת שמחה גדולה מתוך הודיה לה'.

ב. **האסיף** - לקראת הסתיו והחורף מסתיימת השנה החקלאית. התבואה שנקצרה והתייבשה בשדות במהלך הקיץ נאספה זה עתה והוכנסה לאסמים. החקלאי שטרח, עמל ודאג במשך השנה כולה לפרנסתו מגיע כעת, לאחר תלאות השנה, לשעה של קורת רוח. מתבונן הוא על השנה שחלפה וחש את ברכת ה' שליוותה אותו ושרויה ביבולו. התורה מדריכה אותנו להעלות את השמחה הטבעית של האדם על הצלחתו הכלכלית לשמחת הודאה לה' על חסדו הגדול המיטיב עמנו תמיד, עד כדי כך שליבו של אדם מישראל יהיה מלא שמחה, ללא כל צער או מועקה - **"וְהָיִיתָ אִךְ שְׂמֵחַ"**.

ריבוי קרבנות המוסף בחג הסוכות

מוספי חג הסוכות מתייחדים במספר קרבנות רב יחסית לשאר מוספי המועדים: מנין הכבשים כפול משאר המועדים (ארבעה עשר בכל יום ולא שבעה כבשאר המועדים); מספר הפרים - משלושה עשר ועד שבעה, בשונה משאר המועדים שבהם מקריבים פר או שניים; ומספר האילים - שניים, בשונה משאר המועדים בהם מקריבים איל אחד.

מסביר החזקוני (פסוק יג):

"יש בסוכות תוספת שמחה לפי שכבר אספו כל פירותיהם, ותוספת מצוות סוכה וארבעה מינין שבלולב, לפיכך יש בהן תוספת מוסף".

השמחה והתרוממות הרוח שאנו חשים בחג הסוכות מנותבות לתוספת קדושה והתקרבות לה', על ידי ריבוי קרבנות המוספים.

שבעים פרים - כנגד שבעים אומות העולם

נאמר בפסוק יג: **"וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה' פְּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה,**

אֵילִם שְׁנָיִם, כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵה, תְּמִימִם יִהְיוּ"

מנין הפרים הקרבים בכל ימי חג הסוכות במסגרת מוספי החג הוא שבעים.

במסכת סוכה (נה ע"ב ד"ה שבעים) כותב רש"י: **"פרי החג שבעים הם, כנגד שבעים אומות, לכפר עליהם שירדו גשמים בכל העולם, לפי שנידונין בחג על המים"**.

עם ישראל איננו מסתפק בתיקון עצמו, תפקידו הוא לתקן את העולם כולו.

נזכיר לתלמידים את הבטחת ה' לאברהם אבינו בתחילת **פרשת לך לך** (בראשית יב, א): **"וְנִבְרַכְוּ**

בְּךָ כָּל מְשֻׁפְּחַת הָאָדָמָה". ישראל, בני אברהם אבינו, חפצים בטובתן ובהצלחתן של אומות

העולם. כך ציוה ה' את משה לומר לבני ישראל ערב מתן תורה (שמות יט, ה-ו): **"וְהָיִיתֶם לִי סֻגְלָה**

מִכָּל הָעַמִּים... וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכַת כְּהֲנָנִים", ופירש שם הספורנו: **"ובזה תהיו סגולה**

מכולם, כי תהיו ממלכת כהנים, להבין ולהורות לכל המין האנושי, לקרוא כולם בשם

ה' ולעבדו שכם אחד".

עם ישראל חפץ בתיקון ובטובתן של האומות, ולכן בחג הסוכות אנו מביאים קרבנות לכפרה כנגד כל אומה ואומה מאומות העולם.

הגמרא בסוכה (נה ע"ב) אומרת: "אמר רבי יוחנן: אוי להם לעובדי כוכבים שאיבדו, ואין יודעין מה שאיבדו. בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהן, ועכשיו מי מכפר עליהן".

ובמדרש רבה (במדבר רבה א, ג) נאמר: "אילו היו אומות העולם יודעים מה היה המקדש יפה להם, קסטריות [- אהלי צבא] היו מקיפים אותו כדי לשמרו". בזכות קרבנותיהם ותפילותיהם של ישראל בבית המקדש, הנעשים מתוך אהבה כלפי האנושות כולה, העמים כולם נשמרים ומתברכים, וכדברי רש"י: "...ובימי המקדש היו מגינים עליהם מן הייסורים".

מבט לתלמיד

לעיתים, בשל מאבקים שונים של אומות העולם כלפינו ובשל רשעות הגוים, עלולה להיווצר בלב התלמידים תרעומת ותחושת ריחוק כלפי האומות. ננצל הזדמנות זו להפגיש את התלמידים עם היחס הבסיסי והישר של עם ישראל כלפי האומות הישרות - יחס של סימפטיה ורצון להיטיב. כפי שכותב מרן הרב קוק (מידות הראיה - אהבה, ה): "אהבת הבריות צריכה להיות חיה בלב ובנשמה, אהבת כל האדם ביחוד, ואהבת כל העמים כולם, חפץ עילויים ותקומתם הרוחנית והחומרית, והשנאה צריכה להיות רק על הרשעה והזוהמא שבעולם...". וביאר זאת הרצי"ה (שיחות הרב צבי יהודה, מידות עמ' 24): "אהבה באמת - באמת מחייבת שתהיה התעניינות גדולה באדם הנאהב, שיהיה עניין ואינטרס שהנאהב ירגיש טוב בחיים, יהיה בריא, בריא בגוף וגם בריא ברוח, שיתקדש באופן מוסרי ורוחני. אהבת הבריות, אהבת האדם בכלל ואהבת כל הגוים כולם, צריכה להגיע להתרוממות גדולה, עד 'חפץ עילויים' שלא יהיו בשפלות מוסרית ותקומתם הרוחנית והחומרית. יש לאהוב את כל הגוים הישרים, לרצות שהם יצליחו בגופניות וברוחניות, בתרבות ובמוסר, לחפץ שיהיו מעולים".

מנין הפרים - פוחת והולך

מניינם של הפרים הקרבים בכל יום מימי החג הולך ופוחת במהלך החג - ביום הראשון קרבים שלושה עשר פרים, ביום השני שנים עשר וכך בכל יום פוחת פר אחד עד שביום השביעי קרבים שבעה פרים בלבד.

מדוע הולך ומתמעט מספר הפרים, הרי הכלל הוא שבדברים שבקדושה מוסיפים והולכים, ולא פוחתים - "מעלין בקודש ואין מורידין" (שקלים פ"ו, מ"ד)?

כאמור, רש"י מפרש שפרי החג הם "כנגד שבעים אומות שמתמעטים והולכים, סימן כליה להם".

דברי רש"י דורשים ביאור, שהרי עם ישראל איננו חפץ בכליון של האומות, להיפך, את הפריס אנו מקריבים כדי לכפר עליהן ולהיטיב להן. עם ישראל חפץ אמנם בתיקון השלם של האומות ובהפניית כוחן לתיקון ועילוי העולם, אך היחסים ההדדיים בין עמי העולם רוויים במתח, שגאה וקנאה ומגיעים לא אחת לידי מלחמות ושפיכות דמים. השפעת רוחם של ישראל באה לאחד את העולם סביב עבודת ה' וסביב הרצון להיטיב וממילא למעט את הפירוד בין האומות. וכך מבאר מרן הרב קוק (עין איה שבת ח"א פרק שני אות ז): "פרי החג... מתמעטים והולכים, להורות כי כל מה שיופיע יותר מאורן של ישראל בעולם יקטן כח ההבדל הלאומי, עד שרק ההבדלים היותר טבעיים ומביאים לעולם טובה בהבדלם יישארו, אבל המון ההבדלות שמקורן הוא יצר לב האדם בזדון ורשע ואהבת עצמו היתירה, כל אלה יעברו ויבטלו..."

כל עוד הופעתם של ישראל איננה שלמה, מתנהלות מלחמות קשות, אבל לעתיד לבוא, כשהשפעתם של ישראל תופיע במלואה, יתעדנו היחסים בין העמים ויתבטלו הניגודים הנובעים מלאומנות צרה וממידות רעות. קיומן של האומות לא יתבטל. העמים השונים יישארו ויביאו לעולם את ברכתם, כל עם לפי תכונתו המיוחדת, אולם היחסים העכורים שביניהם יתבטלו ויהפכו ליחסי כבוד, רעות ואהבה, מתוך שאיפה משותפת ליצור עולם מתוקן ומוסרי, כרצון ה'. הסבר זה הוא מעט עמוק ומורכב עבור תלמידים צעירים, אך לאור דברים אלו נוכל להסביר שהתמעטות הפריס מבטאת את תום המאבקים ההדדיים ומלחמות העמים לעתיד לבוא, בעקבות השפעתם של ישראל, ולא את כיליונם הפיזי של העמים.

"כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר, תְּמִימִם יִהְיוּ"

יחד עם הפריס המכפרים על כל האומות מובאים גם ארבעה עשר כבשים. מפרש רש"י (פסוק יח): "ולכבשים – כנגד ישראל שנקראו 'שָׁה פְּזוּרָה' (ירמיה נ, יז)". מנין הכבשים קבוע ואינו משתנה מיום ליום, וזאת בהתאם לקדושתם הטהורה והאיתנה של ישראל, המושרשת בטבעם מבלי להשתנות. לאור האמור נוכל לתאר בפני הילדים את הרוממות המיוחדת שחשו ישראל בשעת הקרבת פרי החג המבטאים את האחריות הגדולה המוטלת על עם ישראל להיות 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' ולהאיר את הדרך לכל אומות העולם. בית המקדש הוא 'אורו של עולם', וכשהאור מופיע בשלמותו, הוא מלשפיע גם על האומות, "ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

ניסוך המים

עם קרבנות המוספים מביאים גם מנחות ונסכים. בחג הסוכות מצוה לנסך גם מים על גבי המזבח. מצוה זו היא הלכה למשה מסיני (סוכה לד ע"א), ורמוזה בפסוקי הקרבנות של החג. ביום הראשון של חג הסוכות מפורטים נסכי כל קרבן בהרחבה (בפסוקים יד-טו): "וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן, שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לְפָר הָאֶחָד לְשִׁלְשָׁה עָשָׂר פָּרִים, שְׁנַיִם עֶשְׂרִים לְאֵיל הָאֶחָד

לְשָׁנֵי הָאֵילָם. וְעֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כְּבָשִׁים". בנוסף לכך התורה מזכירה גם את שעיר החטאת המובא כחלק מקרבן המוסף וכן את קרבנות התמיד (בפסוק טז):

"וְשַׁעִיר עֲזִים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ".

בשאר הימים מוזכרים המנחות והנסכים בקיצור. למשל לגבי היום השני של החג נאמר (בפסוק יח): "וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילָם וְלְכַבֵּשִׁים בְּמִשְׁפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט", ושעיר החטאת וקרבנות התמיד מוזכרים בלשון דומה לאמור ביום הראשון.

בפסוקים אלה, החוזרים ונשנים בכל ימי החג, מופיעים שלושה שינויי לשון בולטים: ביום השני (בפסוק יט) נאמר "וְנִסְכֵיהֶם" (במקום "וְנִסְכָּה"), ביום השישי (בפסוק לא) נאמר "וְנִסְכֵיהָ" (במקום "וְנִסְכָּה") וביום השביעי (בפסוק לג) נאמר "כַּמִּשְׁפָּט" (במקום "כַּמִּשְׁפָּט").

אומר על כך רש"י (בפסוק יח): "בשני נאמר 'וְנִסְכֵיהֶם' על שני תמידי היום ולא שינה הלשון אלא לידרש, כמו שאמרו רבותינו ז"ל – בשני נאמר 'וְנִסְכֵיהֶם', בשישי – 'וְנִסְכֵיהָ', בשביעי – 'כַּמִּשְׁפָּט', מ"ם יו"ד מ"ם, הרי כאן 'מים', רמז לנסוך המים בחג".

בכל שבעת ימי החג מנסכים מים על גבי המזבח בשעת הקרבת תמיד של שחר, במקביל לניסוך היין. את המים שואבים ממעין השילוח בעלות השחר בעזרת צלוחית (כלי) של זהב. מעלים את המים למקדש ברוב עם דרך 'שער המים', ולאחר מכן הכהן שזכה בניסוך המים עולה על גבי המזבח ויוצק את המים השאובים שבצלוחית לתוך ספל שנמצא על גג המזבח, בקרן דרומית מערבית. כך מתארת המשנה במסכת סוכה (פ"ד, מ"ט):

"ניסוך המים כיצד? צלוחית של זהב מחזקת שלושת לוגים היה ממלא מן השילוח. הגיעו לשער המים, תקעו והריעו ותקעו. עלה בכבש ופנה לשמאלו, שני ספלים של כסף היו שם..."

במסכת ראש השנה (פ"א, מ"ב) נאמר: "בהג נידונים על המים". ונאמר על כך בגמרא (ראש השנה דף טז עמוד א): "מפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג? מפני שהחג זמן גשמי שנה הוא; אמר הקב"ה: נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה".

בחג הסוכות הנקרא גם 'חג האסיף' אנו מנסכים את המים, ובכך אנו מודים לה' על הברכה שהוא משפיע בעולמנו ומתפללים שישפיע עלינו עוד ועוד מברכתו.

מצוות ניסוך המים נעשית בשמחה גדולה ומיוחדת. המצוה מתחילה כבר מהלילה כאשר כולם מתקבצים לשמוח במצוה שתתקיים עם שחר, כמתואר במסכת סוכה (פ"ה, משניות א-ד):

"...אמרו, כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו.

במוצאי יום טוב הראשון של חג, ירדו לעזרת נשים... ומגורות של זהב היו שם,

וארבעה ספלים של זהב בראשיהן... ולא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה

מאור בית השואבה. חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באבוקות של

אור שבידיהן, ואומרים לפניהן דברי שירות ותשבחות. והלויים בכינורות

ובנבלים ובמצלתיים ובהצוצרות ובכלי שיר בלא מספר, על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים... קרא הגבר [התרנגול בעלות השחר], תקעו והריעו ותקעו... היו תוקעין והולכין עד שמוניעין לשער היוצא מזרח [ומשם הלכו למעיין השילוח לשאוב מים]."

והגמרא (סוכה נג ע"א) מוסיפה:

"תניא, אמר רבי יהושע בן חנניה: כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו. כיצד? שעה ראשונה – תמיד של שחר, משם – לתפילה, משם – לקרבן מוסף, משם – לתפילת המוספין, משם – לבית המדרש, משם – לאכילה ושתייה, משם – לתפילת המנחה, משם לתמיד של בין הערבים, מכאן ואילך – לשמחת בית השואבה."

נתאר בפני התלמידים את השמחה והרוממות שהרגיש כל אחד מישראל בימי חג הסוכות לקראת שאיבת המים וניסוכם על גבי המזבח, מתוך תפילה שיתברכו גשמי השנה.

קרבן מוסף של שמיני עצרת (פסוקים לה-לח)

נאמר בפסוק לה: "ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו"

כתב רבנו בחיי: "...בשאר הימים הזכיר 'וביום', אבל ביום שמיני הזכיר 'ביום', בלא וא"ו, לומר שהוא רגל בפני עצמו".

היום השמיני הוא המשך של חג הסוכות, אך הוא נחשב גם כרגל בפני עצמו לגבי כמה הלכות, למשל לענין ברכת 'שהחיינו' שמברכים בקידוש ליל החג (בשונה משביעי של פסח שאין מברכים בו 'שהחיינו', מפני שהוא המשך של חג הפסח).

היום השמיני של חג הסוכות מכונה בשם "עצרת". רש"י מביא מספר משמעויות לשם זה: "עצרת תהיה לכם – עצורים בעשיית מלאכה [בשונה מימי חול המועד שהיו מותרים בצורה חלקית במלאכה]. דבר אחר: 'עצרת' – עצרו מלצאת, מלמד שטעון לינה [יש להישאר בלילה שלאחריו בירושלים]...".

נאמר בפסוק לו: "והקרבתם עליה אשה ריח ניחח לה' פר אחד איל אחד כבשים בני שנה

שבעה תמימים"

לעומת הקרבנות המרובים שהוקרבו בחג הסוכות, בולט מספרם המועט של הקרבנות הקרבים בשמיני עצרת - פר אחד, איל אחד ושבעה כבשים בלבד (מלבד שעיר החטאת). היינו מצפים שדווקא ביום השמיני, בשיאה של השמחה, לאחר שבעת ימי חג הסוכות, נקריב קרבנות מרובים

לקראת הפרידה מן החג והחזרה לשגרת ימי החולין, אך לא כך לימדה התורה. וכך אומרים חז"ל
במסכת סוכה (נה ע"ב):

"אמר רבי אלעזר: הני שבעים פרים כנגד מי, כנגד שבעים אומות. פר יחידי
 למה, כנגד אומה יחידה. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה
 גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך".

ורש"י כתב:

"פר אחד איל אחד – אלו כנגד ישראל, התעכבו לי מעט עוד ולשון חיבה הוא
 זה. כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם, קשה עלי פרידתכם, עכבו עוד
 יום אחד...".

בשבעת ימי חג הסוכות, עבודתם של ישראל בהקרבת שבעים הפרים היתה עבור האנושות כולה
 והביאה לידי ביטוי את אחריותם של ישראל על תיקון העולם כולו. לעומת זאת, בשמיני עצרת
 מודגשת מעלתם הייחודית של ישראל ודבקותם בה' מחד, ומאידיך אהבתו הגדולה של ה' לישראל,
 שאינה זקוקה לפעולות חיצוניות מרובות בכדי לבטאה, כי היא עמוקה ושורשית, לכן די במספר
 מועט של קרבנות בכדי להוציאה אל הפועל.

משנסתיימו שבעת ימי הסוכות, מבקש ה' שנשאר אתו בירושלים גם בשמיני עצרת ולא נמהר
 להיפרד ממנו. **הנצי"ב** (ויקרא כג, לו) מסביר שבימי חול המועד ישראל עסוקים בהקרבת קרבנות
 החג, ובנוסף לכך, מי שנדר או נדב קרבן לעיתים מביאו ברגל, לכן ציוה ה' להוסיף יום כדי שיוכלו
 ישראל לנצלו לשמיעת דברי תורה מהכהנים גדולי החכמים, וזו לשונו:

"תכלית המועדים מה שרצה הקדוש ברוך הוא שיתאספו ישראל לירושלים
 וליראות בעזרה, הוא כדי ללמוד חכמה ומוסר מן הכהנים, שהרי בירושלים
 הוא מקור לכל דבר ה' ומשם למדו איך להתנהג בשוכם אחר החג לביתם.
 והנה בימים הראשונים של החג היו כל ישראל טרודים בראיה ובהגיגה ובשלמי
 נדר ונדבה הבא בחול המועד מכל השנה, ורק ביום אחרון של חג שוב לא היה
 קרבנות ראיה והגיגה אלא מי שעבר ולא הביא בראשון... והיו כל ישראל
 פנוים אז לקבל מוסר ותוכחה, ומשום הכי נקרא יום השמיני 'עצרת'".

מבט למורה

נוהגים כל ישראל לקרוא בכל שבת פרשה אחת בתורה, ולסיים את קריאת התורה ב'שמיני
 עצרת', ועל שם כך נקרא יום זה גם 'חג שמחת תורה'.
 השמחה לכבוד סיומה של קריאת או לימוד התורה מקורה כבר **במדרש** (שיר השירים רבה
 א, ט):

"ויקץ שלמה והנה חלום ויבוא ירושלים ויעמוד לפני ארון ברית ה' ויעל עולות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו, אמר רבי אלעזר: מכאן שעושיין סעודה לגמרה של תורה".

ובהלכות לולב (סימן תרטט) כתב הרמ"א:

"נוהגין במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי התורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת כמו שמקיפים עם הלולב, והכל משום שמחה".

אותו יום שהוסיף ה' כדי שיוכלו ישראל לנצלו לשמיעת דברי תורה מהכהנים גדולי החכמים, התעלה ונקבע כיום שבו כולם ששים ושמחים ונותנים כבוד לתורה, מתוך שבח והודיה על הזכות לגמרה.

סיכום פרשת מוספי המועדים (פרק כט, פסוק לט-פרק ל, פסוק א)

נאמר בפסוק לט: "אלה תעשו לה' במועדיכם, לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנספיקם ולשלמיכם"

כתב רש"י:

"אלה תעשו לה' במועדיכם – דבר הקצוב לחובה. לבד מנדריכם – אם באתם לידור קרבנות ברגל, מצוה היא בידכם, או נדרים או נדבות שנדרתם כל השנה תקריבום ברגל, שמא יקשה לו לחזור ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו, ונמצא עובר בבל תאחר".

מלבד קרבנות החובה הקרבים ברגל, קרבים בו גם נדרים ונדבות שנדרו ישראל ברגל או במהלך השנה כולה.

התורה מלמדת את האדם להזדרז ולהקריב קרבנות שנדר. ברגל, בהיותו בירושלים, יש לו הזדמנות לשלם את נדרו כראוי בלא איחור. אם יעברו שלושה רגלים מאז שנדר את נדרו, הוא יעבור על איסור תורה, שנאמר (דברים כג, כב): "כי תדר נדר לה' אלקיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו ה' אלקיך מעמך והיה בך חטא".

בשבתות, בראשי חדשים ובמועדים מביאים את קרבנות המוספים, שהם קרבנות ציבור, ועל ידם באה האומה כולה לידי קרבת אלקים, כפי שלמדנו.

יתר על כך נאמר בפסוק זה: קדושת המועד וההתרוממות הכללית הצפונה בעבודת קרבנותיו, מעוררות את היחידים להתרומם גם הם לעבודת ה' ולהביא את קרבנותיהם. ולכן, בסיום פרשת

התמידים והמוספים המוקרבים על ידי הציבור התורה מזכירה גם את קרבנות היחיד - "לְבַד מִנְדְרֵיכֶם וּנְדִבְתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם..." וכך מסביר הרש"ר הירש:

"...אולם גם קרבנות היחידים קרבים במועדים; לא רק עולות ראייה ושלמי חגיגה (ראה שמות כג, טו) שהם חובת המועד, אלא גם קרבנות הבאים בנדר או בנדבה (ראה ויקרא א, ב ואילך), וכן קרבנות חובה של היחיד... ההחייאה המחודשת של היחסים הלאומיים עם ה' ומקדשו תביא תועלת גם לחיי הפרט וליחסיו עם ה'. יתר על כן, כוחם המעורר של הרגלים יתגלה דווקא בכך שהם מעירים את מצפוננו של כל יחיד לקיים את החובות שעדיין לא מילא אחריהן".

מכח הרוממות שאיתה נפגש האדם בירושלים ובבית המקדש בעלותו לרגל, הוא חוזר לביתו גדוש ברשמי קודש וברצון כביר לעמול ולעלות עוד ועוד בעבודת ה'.

מבט לתלמיד

כיום, כאשר בית המקדש חרב, אנו רחוקים מלהבין ולחיות את הגובה הרוחני שאיתו נפגש כל אדם מישראל בעלייתו לרגל. אולם ראוי שננסה לתאר לעצמנו ולתלמידינו את המפגש החי עם מקום השראת השכינה, עם הכהנים בעבודתם והלויים בשירם ובזמרם.

נאמר בפרק ל, פסוק א: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה"

מדוע דווקא בפרשה זו מדגישה התורה שמשה אמר לבני ישראל את דברי ה'?
כתב רש"י: "להפסיק העניין... לפי שעד כאן דבריו של מקום, ופרשת נדרים מתחילת בדיבורו של משה, הוצרך להפסיק תחילה ולומר שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל, שאם לא כן יש במשמע שלא אמר להם זו אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו".

מכיוון שהפרשה הבאה, פרשת מטות, פותחת בדברי משה לנשיאי העדה, התורה מדגישה שמשה קיים את ציווי ה' הנזכר בפתח פרשת הקרבנות "צו את בני ישראל ואמרת אליהם" (במדבר כח, ב), בכדי שלא ישתמע שמשה דיבר אל ראשי המטות ולא מסר לבני ישראל את דברי ה'.

עבודת המועדים - אחריות הציבור

עדיין יש לבאר מדוע פרשה זו, העוסקת בעבודת הקרבנות, צריכה להיאמר "אל בני ישראל", ולא די בכך שישמעוה הכהנים העוסקים בעבודת המקדש?
כתב הרמב"ן:

"...אף על פי שהפרשה הזו בתורת הקרבנות, לא ייחד בה אהרן ובניו כאשר הוא בפרשיות שבתורת כהנים, אבל אמר אל כל בני ישראל יחדיו ככל אשר ציוה ה' את משה - בין בדין שביתת המלאכה, בין בתמידין ומוספין ובנדרים

ונדבות... והטעם מפני שהמצוה לאחר ביאתם לארץ, והיא אזהרה לישראל כולם שישמרו במועדם התמידין והמוספין ויקריבו הנדרים והנדבות. ועוד כי עיקר המצוה להיות הימים נזכרים ונעשים לשבות בהם מכל מלאכת העבודה".

כניסת ישראל לארץ קובעת את מהותם הציבורית, לכן לאחר העיסוק הנרחב בקרבנות הציבור, מדגישה התורה שלאחר הכניסה לארץ, האחריות על עבודת קרבת אלקים זו אינה נחלתם של הכהנים, כנציגי האומה, בלבד, אלא על האומה כולה מוטל לדאוג הן לכך שעבודת הקרבנות הציבורית תיעשה והן לכך שימי המועדים אכן יתקדשו, כדברי הרמב"ן בפרשת אמור (ויקרא כג, ב):

"...שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להיקבץ בבית האלקים ביום מועד, לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל לא-ל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה..."

מבאר הרצי"ה בשיחותיו (על המועדים, פסח שיחה א): "ישראל מקדשים את הזמנים... מתוך הערך של קדושת ישראל, ניתן להם כוח לקדש את הזמנים... לא ד' מקדש את הזמנים, אלא ד' יוצר האדם, יוצר הזמנים ויוצר ישראל - עם זו יצרתי לי' (ישעיה מג, כא) - נתן לנו כוח לקדש את הזמנים. 'מועדי ה' אשר תקראו אתם' (ויקרא כג, ב), אתם תקראו אותם. אנחנו מגלים את ערך העולם מתוך ערך הזמן. אנחנו מקדשים את הזמן מכוח התורה, מכוח שם ה' שנקרא עלינו, מכוח השראת השכינה בתוכנו..."

קידוש הזמנים הוא יכולת שטבע ה' בעם ישראל. מכח התורה יכולים ישראל לרומם ולקדש גם את הזמן, שהוא מציאות חולפת. דווקא בארץ ישראל, מקומם הטבעי של ישראל, מוטלת עליהם האחריות לממש את יכולתם ולהאיר את הקדושה בתוך חיי החולין בעולם הזה.

ניתן לסדר את קרבנות המוספים בטבלה, ובעזרתה להדגיש את ההבדלים שבין מוספי המועדים השונים.

מקור	מועד	פרים לעולה	אילים לעולה	כבשים לעולה	שעיר עיזים לחטאת
כח, ט-י	שבת	-	-	2	-
כח, יא-טו	ראש חודש	2	1	7	1
כח, טז-כה	פסח	2	1	7	1
כח, כו-לד	שבועות	2	1	7	1

1	7	1	1	ראש השנה (מלבד קרבנות ראש חודש)	כט, א-ז
1	7	1	1	יום הכפורים	כט, ז-יא
1	14	2	13	א' סוכות	כט, יב-טז
1	14	2	12	ב' סוכות	כט, יז-יט
1	14	2	11	ג' סוכות	כט, כ-כב
1	14	2	10	ד' סוכות	כט, כג-כה
1	14	2	9	ה' סוכות	כט, כו-כח
1	14	2	8	ו' סוכות	כט, כט-לא
1	14	2	7	ז' סוכות	כט, לב-לד
1	7	1	1	שמיני עצרת	כט, לה-לח

סיכום פרשיית הקרבנות והמועדות

בשני הפרקים האחרונים עסקה פרשתנו באריכות בקרבנות הציבור - התמידים והמוספים. מלבד העיסוק בפרטי דיני הקרבנות השונים, נשתדל במהלך לימודנו להפגיש את התלמידים עם מקומם המרכזי של הקרבנות בעבודת ה' של עם ישראל בזמן שבית המקדש קיים. כיום, בזמן שבית המקדש חרב, איננו חשים את החיסרון שבהקרבנות. מצב זה איננו מצב בריא, אלא מצב זמני שנובע מחולי וחסרון בעם ישראל. וכך כתב מרן הרב קוק בפירושו לסידור (עולת ראייה ח"א עמ' קיז):

"בהיות המקדש על מכונו, וישראל יושב בנוהו... אז, הקדש והמקדש, וכל עבודתו הקדושה והנהדרה, 'כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם', הם מבליטים... את הוד חייה הפנימיים של האומה, את דבקות נפשה באלהיה, ואת אהבתה הנערצה, וקשר קדשה לעבודתו... העולות והזבחים, המנחות והנסכים, הקטורת והשירה הקדושה, שנעשים במכון הקדש... מחיים הם את האומה, מכפרים כל חטא ופשע, ומקרבים אל רוח הקדושה... את כל האומה כולה, אותה ואת כל יחידיה, וכל הנלזה אליה עמה... אבל אחרי החרבן הגדול אשר נחרבנו, אחרי אשר נשרף בית מאויינו ונטל כבוד מבית חיננו... אי

אפשר לנו גם לצייר את גדלם ואת עינם, את פארם ואת טהרתם, של תפקידי החיים האדירים, הטהורים והקדושים, הנאזרים בנבורת קדש, של עבודת הקדש והמקדש...".

עבודת ה' אשר לה אנו מייחלים מזה דורות רבים, מאז חורבן הבית, חסרה עד מאוד. איננו מסוגלים לתאר את עוצמת הטהרה, הקדושה והדבקות בה' השוררים באומה כשבית ה' עומד על תלו והכהנים עסוקים בעבודת הקרבנות.

הדברים מקבלים משנה תוקף כאשר מדובר בקרבנות הציבור ובקרבנות המועדים המאחדים סביבם את העם כולו, העולה לרגל שלוש פעמים בשנה, שמח באלקיו ומודה לו על חסדיו הרבים. גם כיום, בזמן שעבודת הקרבנות בטילה, המועדים השזורים לאורך השנה - שלושת הרגלים והימים הנוראים - מהווים ימים של התעלות לפסגות חדשות של קרבת אלקים, ימי שמחה ורוממות. כל מועד ומועד, לפי תוכנו ואופיו, יוצק באומה כולה וביחידיה מדרגה חדשה. קשה לשער את הרושם הרוחני העז הנבנה באומה כאשר בניה זוכים לעלות, להיראות ולהשתחוות לפני ה' שלוש פעמים בשנה ולהקריב את קרבנות חובותיהם - תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם. את תפילת וציפיית האומה כולה לשוב לימי-קדם אלה ביטא מרן הרב קוק ב"שיר האמונה" (עולת ראייה ח"ב עמ' שפט): "שמה נעבוד אלקינו/ בחדוה בגילה וברננה/ שמה נעלה לרגלינו/ שלוש פעמים בשנה".

"יהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך.

ושם נעבדך ביראה, כימי עולם וכשנים קדמוניות".

רעיונות מרכזיים בפרק כט

קרבנות המוסף של החודש השביעי

- החודש השביעי - תקופה של התבוננות על העבר, התחדשות והתקרבות לה'.

קרבן מוסף של ראש השנה

- **מלכיות** - בראש השנה מתגלה מלכות ה' בעולם.
- **זכרונות** - בראש השנה ה' זוכר ודן את כל באי עולם ומתגלה רצונו למחול לבניו.
- **שופרות** - השופר מעורר את הקולות של מתן תורה ואת שופרו של משיח.
- **בראש השנה אוכלים ושותים ושמחים** - מתוך ביטחון באהבת ה' אלינו ומתוך שמחה במלכותו.
- **תקיעת השופר** - השופר מעורר את האדם לתשובה ומבטא את קבלת מלכות ה' עלינו.
- **תקיעת שופר חביבה לפני ה'** - על ידי קיום מצוות שופר ה' דן אותנו לזכות.
- **התורה הסתירה את מצוות השופר** - כדי להדגיש את חשיבות תפילתם של ישראל בפה.

קרבן מוסף של יום הכיפורים

- **יום הכיפורים הוא יום סליחה לדורות** - ביום זה שבו ישראל אל ה' בכל ליבם.
- **התענית ואיסור המלאכה** - מאפשרים לישראל להתרומם ולגלות את הרצון הפנימי העליון המעיד על גדולתם.
- **יום הכיפורים נקרא 'אחת בשנה'** - בייחודו וקדושתו מרומם יום הכיפורים גם את ימי השנה שעברה וגם את ימי השנה הבאה.
- **ביום הכיפורים עומדים ישראל בעזרה וצופים בעבודת הכהן הגדול** - מראה כהן גדול בעבודת היום הקדוש מרומם ומטהר את הצופים בעבודת הקודש.

קרבנות המוסף של חג הסוכות

- **בסוכות ישנה שמחה מיוחדת** - אנו שמחים על הכפרה והטהרה שזכינו להן ביום הכיפורים, ושמחים בזמן האסיף על הברכה שהתברכה התבואה שבשדות.
- **ריבוי הקרבנות בחג הסוכות** - לאחר איסוף התבואה מהשדות אנו מבקשים לנתב את תחושת הריק לתוספת קדושה והתקרבות לה', על ידי ריבוי קרבנות המוספים.

שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם

- **עם ישראל חפץ בטובתם של אומות העולם** - לכן בחג הסוכות אנו מביאים קרבנות שתפקידם לכפר על אומות העולם, ולהביא לעולם כולו ברכת גשמים.
- **מנין הפרים פוחת והולך** - כסימן ותפילה לכך שהניגודים בין העמים יתמעטו בעקבות השפעתם של ישראל.
- **מנין הכבשים קבוע** - הכבשים מבטאים את מעלתם וקדושתם של ישראל שאינה תלויה בתנאי.

ניסוך המים

- בחג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח - כאות תודה על השפע שה' משפיע עלינו. לכן הניסוך נעשה בחגיגות רבה ומתוך שמחה מיוחדת.

קרבן מוסף של שמיני עצרת

- בשמיני עצרת מקריבים מעט קרבנות - חג זה מבטא את ההתייחדות בין ה' לישראל - את דבקות ישראל בה' ואת אהבת ה' לישראל.
- שמיני עצרת הוא יום נוסף לחג הסוכות - בשמיני עצרת יכולים ישראל לשמוע דברי חכמה ומוסר מפי הכהנים ומפי תלמידי החכמים שבירושלים.

סיכום פרשת מוספי המועדים

- הציווי על הבאת קרבנות היחיד בסיום מוספי המועדים - מכוח הרוממות שבימי הרגל, מתעלה היחיד בישראל ולוקח אתו את כל רשמי המועדים אל תוך ימי החול לקדשם ולרוממם.

עבודת המועדים - אחריות הציבור

- פרשת המועדות נאמרה לכל ישראל - האחריות על קדושת המועדים מוטלת כל ישראל, ולכן עבודת קרבנות הציבור בימי המועדים מוטלת על כל ישראל.

סיכום פרשת פינחס

בערבות מואב, על מפתנה של ארץ ישראל, נמשכות הכנותיהם של ישראל לקראת הכניסה לארץ, נדבך על גבי נדבך:

הפרשה נפתחת בשכרו של פינחס על מסירות נפשו לכבודו של מקום ולכבודם של ישראל, ובכך נרמזת מסירות הנפש שלה יידרש כל אדם מישראל בצאתו למלחמה על הארץ. פינחס זכה בכהונה גדולה, והוא עתיד להחליף את אביו אלעזר בדור השני בארץ ישראל.

לאחר מכן, נמנו ישראל לקראת כניסתם לארץ, לשתי מטרות: התארגנות למלחמה, וחלוקת הנחלות. בעקבות זאת פגשנו את האהבה הגדולה לארץ ישראל הבאה לידי ביטוי בהשתוקקותן של בנות צלפחד לקבל חלק בארץ, ובתשובת ה' לבקשתן.

בהמשך ראינו שמשה רבנו, בגודל מסירותו לישראל, דאג לכך שישראל לא ישארו לאחר פטירתו כצאן אשר אין להם רועה, וסרטט את התכונות הדרושות למנהיג בישראל. אכן, ה' מצוה אותו למנות את יהושע שיוביל את ישראל במהלך הכניסה לארץ וההתנחלות בה.

לאחר השלמת הצדדים הפשוטים יותר, הדרושים לכל עם - ההתארגנות הצבאית, סדרי הנחלה ומינוי ההנהגה, למדנו על קומת הקודש המיוחדת לארץ ישראל - קרבנות הציבור - התמידים והמוספים, בתוספת הנסכים, אשר יהוו, לאחר הכניסה לארץ, מרכזה של עבודת ה' הציבורית במשכן ובמקדש, ויקרבו את ישראל לאביהם שבשמים. כך תתקיים הנבואה שהתנבאו כל ישראל ביציאתם ממצרים (שמות טו, יז-יח): **"הַתְּבַאֲמוּ וְתִטְעְמוּ בְּהַר נְחֻלְתֵּךְ"**, ואחר כך - **"...מִקְדֵּשׁ ה'**

בוֹנְנוּ יִדְיֶךָ", ומתוך כך יזכו לשלמות הופעת השכינה - **"ה' יִמְלֵךְ לְעַלְמֵ וָעַד"**.